

DE MOURIK

vogelwerkgroep rijk van nijmegen en omstreken

4^e JAARGANG

- NR. 5 -

OKTOBER 1978

DE MOURIK

orgaan van de VOGELWERK GROEP RIJK van NIJMEGEN en OMSTREKEN

4^e Jaargang

- Nr. 5 -

oktober 1978

Redactie: Ed Grotenhuis en Henk Hoogenboom

Kontakt-adres: Jonkerstraat 57, 6551 DD Weurt. Telefoon: 08897 - 1908

Bestuur:

VOORZITTER:

Johan Thissen,
Sporlaan 22, Groesbeek.
tel.: 08891 - 1523

SECRETARIS:

F.Hustings,
Jac. Canisstraat 6, Nijmegen.
tel.: 080 - 233278

2^e SECRETARIS:

Hugo de Vries,
Weezenhof 32-67, Nijmegen
tel.: 080 - 441788

PENNINGMEESTER:

Henk de Vries,
Jan v. Cuykstraat 46, Cuyk.
tel.: 08850 - 13614
postgirol 26.47.41
met vermelding "VWG"

CONTRIBUTIE:

Werkende leden	f	10,00
Symp. leden	f	15,00
Jeugdleden tot 18 j.	f	5,00
Gezinsleden	f	2,50

Werkgroepen:

ARCHIEF-VERSLAGEN-WAARNEMINGEN:

W.Helmer, Joanneslaan 7, Nijmegen.
tel.: 080 - 233371

EXCURSIES:

B.Engelen, Sonatestraat 15, Nijmegen.
tel.: 080 - 773502

LEESMAPPEN-AVIFONETHEEK:

J.v.Dokkum, Evertsenstraat 36, Nijmegen.

NESTKASTENVERVAARDIGING:

W.Schurink, Marialaan 39, Nijmegen.
tel.: 080 - 773551

NESTKASTPLAATSING:

J.de Vrieze, Leygraaf 122, Druten,
tel.: 08870 - 3454

RIVIERTELLINGEN:

H. de Vries, J.v.Cuykstraat 46, Cuyk.
tel.: 08850 - 13614

STOOTVOGELTELLINGEN:

J.Thissen, Sporlaan 22, Groesbeek.
tel.: 08891 - 1523

VOGELCURSUS:

E.Grotenhuis, Onyxstraat 29, Nijmegen.
tel.: 080 - 561756

WINTERVOEDERING:

J.Pieters, Schependomlaan 112, Nijmegen.
tel.: 080 - 771241

Overneming van artikelen of gedeelten hiervan, alsmede van illustraties is uitsluitend toegestaan met bronvermelding en schriftelijke toestemming van de redactie. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikel. Publicatie van artikelen enz. behoeft niet te betekenen dat de daarin vermelde meningen het inzicht van de redactie weergeven.

REDACTIONEEL.....

Allereerst willen wij als redactie onze nieuwe voorzitter Johan Thissen welkom heten en hem veel succes wensen in zijn nieuwe functie. Wij hopen dat hij - in navolging van zijn voorganger - ervoor zal ijveren de VWG op een steeds hoger peil te brengen. Een eerste aanzet is hiertoe reeds gegeven; zie het verslag van de ledenvergadering.

Binnen de VWG staan verder weer de nodige plannen op stapel: de riviertellingen springen daarbij natuurlijk weer het eerst in het oog. Maar ook de stootvogeltellingen zijn dit jaar weer van de partij en daarbuiten vraagt het nieuwe Sovon-vogeltelproject onze aandacht (zie Mourik 1978-2). Er kan nog zoveel gedaan worden en ook U kunt hieraan deelnemen als... als... ja OQ?.. In dit nummer vindt U een enqueteformulier. Hier ligt Uw kans om uit te maken welk steentje U bijdraagt aan het werk dat binnen de VWG verricht wordt. Het is van groot belang dat U dit formulier weer opstuurt. De organisatoren van de diverse evenementen weten dan door deze formulieren op welke mensen men voor bepaalde activiteiten kan gaan rekenen. Men kan zo efficiënter werken en de mensen die geïnteresseerd zijn direct aanspreken. Vroeger wist men vaak niet wie wát wilde doen en wáár, als U begrijpt wat ik bedoel. Kunt U niet regelmatig? Laat dat geen belemmering zijn; ook daar is beslist een mouw aan te passen! Laat daarom het aantal supporters, of liever: sympathiserende leden (zoals deze sinds de laatste ledenvergadering heten) zo klein mogelijk zijn!

Tenslotte wil de redactie nog op enkele punten Uw aandacht vestigen: allereerst de hernieuwde oproep om abonnee te worden van het Vogeljaar via de VWG en ten tweede de fenologieformulieren. Vergeet U deze niet? Heeft U ze niet meer? Bij de redactie liggen ze nog in overvloed in vele fraaie kleurencombinaties en modieuze tinten..

VAN DE BESTUURSTAFEL

De ledenvergadering werd gehouden op 31 augustus 1978 in een der collegezalen van de Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen. Er was een verheugend grote belangstelling; de zaal was bijna vol.

BESTUURSMUTATIES. Dick Visser trad af als voorzitter. Hij deed dit op bescheiden wijze, zoals wij dat van hem kennen. Hij wordt opgevolgd door Johan Thissen, vooral bekend om zijn grote liefhebberij voor stootvogels. Walter van der Coelen heeft Nijmegen verlaten waardoor zijn functie als secretaris vacant is gekomen. Inmiddels heeft Frans Hustings deze vacature vervuld; het secretariaats-adres is daardoor ongewijzigd gebleven, wat wel zo makkelijk is.

ENQUETE-FORMULIER. Om de vele activiteiten van onze vogel-werkgroep zo goed mogelijk te coördineren, wordt in dit nummer een enquête-formulier bijgesloten, waarop men (voorzover dat niet op de ledenvergadering is gebeurd) kan aangeven op welke wijze men aan de werkzaamheden wilt deelnemen. We hopen dat alle leden het spoedig ingevuld met positieve reacties zullen terugsturen.

WINTERTELLINGEN. Op 2 november a.s om 20,00 uur zal in een der collegezalen van de Fac. Wis. en Natuurk. een vergadering worden gehouden, waarin de stootvogeltellingen voor het komende winterseizoen in detail zullen worden besproken. De riviertellingen gaan door zoals dat in de afgelopen jaren gebruikelijk was. Zie hierover het artikel elders in dit nummer.

CONTRIBUTIE. Uit het overzicht van de penningmeester bleek dat de kosten de contributieopbrengst gaan overtreffen, aan welk verschijnsel voornamelijk debet is de portiekosten voor het verzenden van "De Mourik" aan de leden die buiten het gebied wonen waar onze eigen bezorgdienst actief is. Voorgesteld werd door het bestuur de contributie te verhogen tot f 15,00, met een reductie van f 5,00 voor hen die regelmatig aan activiteiten deelnemen (actieve leden). We hopen zo, de niet zo actieve (=sympathiserende) leden een klein duwtje in de rug te geven om actief te worden. 'Actief' zijn zal blijken uit de gegevens van het enquête-formulier. De contributie van jeugd- en gezins-

leden blijft ongewijzigd. Dit voorstel werd met twee stemmen tegen aangenomen.

DOELSTELLINGEN VAN DE VOGELWERK GROEP. Hier werd ter vergadering niet diep op ingegaan. Be sloten werd eerst de ontwerp-statuten af te wachten. De voorzitter zegde toe dat deze op de volgende algemene ledenvergadering ter discussie gesteld zullen worden.

FENOLOGIEFORMULIEREN. Een ieder wordt dringend verzocht deze zo spoedig mogelijk in te zenden aan de secretaris. Reserve exemplaren zijn nog volop verkrijgbaar.

ARCHIEF. Gezocht wordt naar een of enige leden die het centrale archief willen beheren. Het is zeer gewenst dat de vogelgegevens, waarnemingen, telresultaten etc. op één plaats systematisch worden bewaard.

VLOTJES EN NESTKASTEN. Goede resultaten met de Zwarte Stern-vlotjes, slechte met de kerkuilen en frusterende met de leden die medewerking toezeggen en niet komen opdagen. Voor een gedetailleerd verslag zie elders in dit nummer.

CURSUSSEN. Gezien de grote belangstelling voor de beginners-cursus in het afgelopen jaar, zal deze cursus in het komende seizoen worden geprolongeerd. Bovendien zal er nog een inventarisatie-cursus worden gegeven, waarvoor zich ter vergadering reeds een tiental deelnemers opgaven.

Jos van Dokkum zal in dit kader een vogelgeluidencentrale gaan starten.

SOVON-PROJECT. Er werd ter vergadering een aanbeveling gedaan om (individueel) aan dit project deel te nemen. Voor meer bijzonderheden zie de toelichting elders in dit nummer.

EXCURSIES. Gezocht wordt naar een nieuw doel voor het jaarlijkse vogelweek-end, tot nu toe steeds gehouden in 't WOOLD bij Winterswijk. Suggesties zijn: Ardennen, 'n Waddeneiland, de Biesbosch, Walcheren. Voorkeur en ideeën worden ingewacht door Bart Engelen.

ACTIVITEITEN

Deze rubriek wordt voorlopig verzorgd door Ed Grotenhuis. Opgaven hiervoor dus aan zijn adres.

Zaterdag 7 oktober: excursie naar de Zuiderpier te IJmuiden voor het waarnemen van zeetrek. Te verwachten soorten o.a.: Stormvogels en Vale Stormvogels, Zaagbekken, Drieteen- en Dwergmeeuwen, alle Jagersoorten, Jan van Genten etc. Vertrek vanaf station N.S. Nijmegen om 05.00 uur met particuliere auto's. Opgeven uiterlijk 3 oktober bij Bart Engelen, autobezitters onder opgave van beschikbare plaatsen.

13, 14 en 15 oktober: gewestelijk KNNV-weekend voor vogeltrek op Schouwen, in Burgh-Haamstede. Deelname alleen voor KNNV-leden.

Zaterdag 28 oktober: Flevo-excursie o.l.v. H. de Vries. Vertrek station N.S. Nijmegen (met particuliere auto's) om 07.00 uur. Het aantal deelnemers is beperkt tot 12. Opgeven bij de excursieleider (Cuyk) vóór 26 oktober.

Zaterdag 11 november: Ooywandeling o.l.v. Bart Engelen. Vertrek met bus fa. Egberts station N.S. Nijmegen om 08.50 uur naar Kekerdom, vanwaar door de Ooypolder teruggewandeld wordt naar Nijmegen. Excursie i.s.m. KNNV.

Vogelgeluiden. Bij opsporing en identificatie erg belangrijk. Ter verbetering van de geluidenkennis onder de leden wordt een aviphonetheek (vogelgeluidencentrale) opgericht. Leden, die vogelgeluiden op plaat of band hebben, worden verzocht dat ter inventarisatie op te geven aan P.P. van Laake, Beemdstraat 4, Nijmegen, J.JOS.G van Dokkum, Evertsenstr.36, Nijmegen of aan de secretaris van de VWG. Leden, die om geluiden verlegen zitten, kunnen zich ter nadere informatie tot een van bovengenoemde adressen wenden.

Leesmappen. Belangstellenden voor leesmappen kunnen zich opgeven bij J.Jos.G. van Dokkum, Evertsenstr.36, Nijmegen of bij de secretaris VWG. Men wordt verzocht - dit is uiteraard geen voorwaarde voor deelname - liefst zo recent mogelijke litteratuur ter beschikking te stellen. Litteratuur zal na rondzending zo spoedig mogelijk aan de eigenaars terugbezorgd worden. Tijdsduur voor het ter beschikking hebben van de map zal 14 dagen zijn. Als regel voor behoud van deelnemerschap zal gelden het ongeschonden en op tijd doorgeven van de map.

LEDENMUTATIES

NIEUWE LEDEN:

P.Brouwer, Pater Brugmanstraat 44, Nijmegen
A.v.Gastel, Rentmeesterhof 64, Nijmegen
W.S.Hermsen, Elsenkamp 20, Beek (bij Nijmegen)
H.M.J.Langen, Vondelstraat 13, Nijmegen
H.Pennarts, Poeldrik 136, Bommel
H.J.M.v.d.Pluym, Malvert 62-67, Nijmegen
J.v.d.Vaart, Jozef Israelstraat 15, Nijmegen
S.v.d.Wetering, Jacob Canisstraat 50, Nijmegen
J.v.d.Zee, v.Welderstraat 75, Nijmegen

Lidmaatschap gecontinueerd na betaling van contributieschuld:
M.v.d.Broek, Bredeweg 46, Groesbeek
H.de Bruyn, Kleine Beerpad 22, Eindhoven
D.v.Dorp, Hildo Kropstraat 1, Elst (Gld)
G.Frenken, Thorbeckestraat 290, Wageningen
J.Valckx, Rijksweg 42, Bergen (L)

Afgevoerd wegens contributieschuld:

M.Kloosterman, Heumen
L.v.d.Leur, Nijmegen
J.Theunissen, Overasselt

ADRESWIJZIGINGEN:

R.Hoeve, Georg Schenckstraat 28, Vollenhove
G.Peters, Magdalenastraat 1, Ohè en Laak, tel. 04755-639

WAARNEMINGEN

★★★★★★★★★★★★★ MEI - AUGUSTUS 1978

Parelduiker : 9 tot en met 15-5 1 onv. ex. Bisonbaai (LR,C,OH,DV).

Aalscholver : 3-5 2 ex. Ooypolder (Re) 11 tot en met 15-5 1 onv.
ex. Bisonbaai (LR,C,NJN) 9-8 1 ex. Kaliwaal (W)
10-8 1 ex. idem (C,GH,J.Helmer,G.v.d.Kamp).

Purperreiger : 28 en 29-5 1 ex. Oude Waal (OH) 13-7 1-2 ex. ov.
Oude Waal (Hus) 9-8 1 ex. Bisonbaai en 1 ex.
Groenlanden (W) 12-8 1 ex. ov. Groenlanden (W)
23-8 1 ex. Randmeer Elburg (Re) 26-8 1 ex. ov.
Groenlanden (NJN).

Ooievaar : 10-6 1 ex. Homoet (R.Hoeve).

Casarca : 12-7 1 ♂ Maas Heyen (Re).

Krakeend : o.a. 7-5 1 ♂ Oude Waal en 1 paar Erlecomse waard (MK)
20-5 1 paar Oude Waal, 1 paar Kaliwaal en 1 ♂ Oude
Waal Kekerdome (JB) 27-6 1 paar Oude Waal en 1 paar
Kaliwaal (BN) 1-7 1 ruiend ♂ Oude Waal (Hus,F.Schepers).

Smient : 23-5 1 ♂ Kekerdome waard (JB).

Pijlstaart : 7-5 1 paar Erlecomse waard (MK).

Witoogeend : 26-5 1 paar Oude Waal (OH,E.Smit) 27-5 1 ex. Groen-
landen (OH,E.Smit).

Nijlgans : 9-5 1 ex. Bisonbaai (C) 20-5 2 ex. Groenlanden (NJN)
5-7 2 ex. Baggergat Leuth (Hus) 9-8 1 paar met 5juv.
Kek. waard en 1 paar Erlecomse polder (W).

Ruigpootbuizerd : 27-8 1 ex. Millingerwaard (HM,AS).

Rode wouw : 6-5 1 paar Reichswald (GM) begin juli steeds aanwezig
in de Hamert (C) 13-7 1 ex. ov. Nijmegen (MK).

Zwarte wouw : 15-5 1 ex. Moyland Kleef/Kalkar (GM) 20-5 1 ex.
ov. → ZO Sterreschansweg Nijmegen (WZ).

Wespendief : 11-5 1 ex. → ZO Sterreschansweg Nijmegen (WZ) 13-5
1 ex. dorp Ooy (NJN) 1 ex. dorp Groesbeek en 1 ex.

Heikant Groesbeek (GM) 15-5 1 ex. Millingerwaard (NJN)
17-5 1 ex. Groenlanden (GH,C) 18-5 1 ex. → 0 Elshof
(WZ) 20-5 1 ex. Hatertse Vennen (MK) 24-5 1 ex. → N
Nijmegen (BN, MK) 28-5 1 ex. Beek (W) en 1 ex. Reichs-
wald (MK) 6-8 1 ex. ov. Kekerdom (HM,AS) 8-8 1 ex.
H.Landstichting (J.Helmer) 20-8 2 ex. - ZO H.Land-
stichting (W).

Visarend : 3-5 1 ex. Millingerwaard (med. J.Tank).

Roodpootvalk : 31-5 1♂ met 2 boomvalken Groenlanden (RK,OH,C e.a)

Kwartel : 13,14 en 15-5 4 ex. roepend Circul v.d. Ooy en 1 ex.
roepend langs Langstraat Ooypolder (NJN) 20-5 1 ex. Ooy
(JB) en 1 ex. Hoekse waard en 1 ex. Oude Waal (NJN).

Porseleinhoen : 13,14 en 15-5 3 ex. roepend Oude Waal, 3 ex.
roepend Millingerwaard, 1 ex. r. Groenlanden,
1 ex. r. Ooyse graaf en 1 ex. r. Kek. waard (NJN)
18-6 1 ex. r. Oude Waal (BN) 19-6 4 ex. r. Oude
Waal (JB) 23-6 2-3 ex. r. Tiengeboden (AB,F.Beulen,
WV) 27-6 1 ex. r. Oude Waal en 1 ex. r. Tiengeboden
(BN) 1-7 1 ex. r. voor Tiengeboden (Hus, F.Scepers)
3-7 1 ex. r. Oude Waal (Hus) 5-7 1 ex. r. Oude Waal
(JB).

Klein Waterhoen : 20-5 1 ex. roepend Groenlanden (NJN).

Kleinst Waterhoen : 5-7 1 roepend ♂ voor Tiengeboden (JB).

Kwartelkoning : 13,14 en 15-5 4 ex. roepend Circul v.d. Ooy en
1 ex. r. Hoekse waard en 1 ex. r. Vlietberg (NJN)
19-6 1 ex. r. Hoekse waard (JB) 27-6 1 ex. idem
(BN,C,AB,G.peters,Th.Stemkens).

Steenloper : 9-8 1 ex. strang Kaliwaal (W).

Bontbekplevier : 23-7 1 ex. Kek. waard (HM,AS) 9-8 2 ex. idem (W)
10-8 3 ex. idem (C,GH,J.Helmer,G.v.d.Kamp) 11-8
2 ex. bij pontje Katwijk (dV) 21-8 1 ex. Kaliwaal
(BN, MK).

Houtsnip : 21-5 1 zeer verse plukrest Reichswald (GM).

Wulp : 10-7 8 ex. Kaliwaal (BN).

- Witgatje : o.a. 2-7 1 ex. Millingerwaard, 3 ex. Kek. waard en 1 ex. Bisonbaai (Hus, F.Schepers) 21-7 3 ex. Ooypolder (HM) 6-8 2 ex. Bisonbaai (HM,AS) 9-8 3 ex. Kek. waard en 2 ex. Millingerwaard (W) 21-8 2-3 ex. Millingerwaard (MK).
- Oeverloper : max. op 9-8 40 ex. Ooypolder (W) verder 8 en 9-8 vele 10-tallen ex. 's nachts over Nijmegen trekkend (W) 18-5 2 ex. Maas Heyen (Re) 24 en 25-5 1 ex. resp. overvl. en langs Maas-Waalkanaal Hatertse Broek (BN).
- Bosruiter : 13-5 1 ex. Millingerwaard (NJN) 17-5 1 ex. Paesplas Heyen (Re) 19-5 1 ex. Ooyse graaf (LR,C) 20-5 1 ex. Millingerwaard (JB) 22-6 1 ex. Erlecomse waard (WV, AB,C) 27-6 1 ex. de Palts Ooypolder (BN) 28-6 1 ex. idem (C) 6-8 3 ex. Kek.waard (HM,AS) 9-8 2 ex. Kaliwaal en 2 ex. Millingerwaard(W).
- Tureluur : 24-8 4 ex. Ooypolder (MK).
- Zwarte ruiter : max. op 27-6 9 ex. Kek. waard (BN) 27-8 8 ex. Kek. waard (HM,AS).
- Groenpootruiter : max. 9-8 7 ex. Ooypolder (W) 24-8 8 ex. Ooypolder (MK) 25-5 1 ex. Maas Heyen (Re).
- Kanoetstrandloper : 22-5 1 ex. Paesplas Heyen (Re) 30-8 1 ex. Kek. waard (OH,JD).
- Kemphaan : max. op 9-8 25 ex. Kek. waard (W).
- Kluut : 28-8 1 ex. eerste jaar Kek. waard (OH,JD).
- Grote mantelmeeuw : 2 en 5-7 1 ad. en 1 juv. ex. Kaliwaal (Hus, F.Schepers).
- Dwergmeeuw : 18-5 min. 2 juv. ex. Oude Waal (C) 6-6 min 2 ad. en 2 juv. ex. idem (Hus) 4 en 11-6 2 ad. en 2 juv. ex. idem (P).
- Noordse stern : 10-8 1 ex. Erlecomse waard (J.Helmer,G.v.d.Kamp, C en GH).
- Dwergstern : 9-6 1 ex. Bisonbaai (GH,G.v.d.Kamp) 17-6 1 ex. Kaliwaal (KNNV-exc.) 21-6 1 ex. Bisonbaai (JD,OH).

Bosuil : broedpaar met jongen Groenlanden (vele waarnemers).

Usvogel : 15-5 1 ex. Oortjeshikken Ooypolder (MK) 2-7 1 ex. bij
Tiengeboden Ooypolder (Hus, F. Schepers) 23-8 1 ex. bij
Zwarte weg Milsbeek (Re) 27-8 1 ex. Millingerwaard
(NJN) en 1 ex. Bisonbaai (HM, AS).

Zwarte specht : 12-6 1 ex. over Oude Molenweg → W Nijmegen (P).

Duinpieper : 18-5 1 ex. four. Bisonbaai (C).

Boompieper : 1 ex. z. Groenlanden-zuid 28-5 (W).

Witte kwikstaart : 5-7 min 63 ex. slapend op baggermolen, bagger-
gat Leuth (Hus).

Tapuit : o.a 18-5 4♂♂ en 2♀♀ Persingen (GH, G.v.d.Kamp)

Paapje : 7-5 1 ex. Ooyse graaf (GH) 14-5 1 ex. Circul v.d. Ooy
(BN) 30-8 1 ex. Kek.waard (OH, JD).

Bonte vliegenvanger : 20-5 1 ex. Groenlanden (NJN).

Kramsvogel : 5-7 1 ex. Kek. waard (Hus).

Koperwiek : 14-5 1 ex. Groenlanden (NJN).

Staatmees : 28-8 4 ex. noordelijke vorm Gennep (Re).

Zwarte mees : 2-6 1 z. ex. Hatertse Broek (W).

Boomklever : 14-5 1 ex. roepend Groenlanden (NJN).

Appelvink : 19-5 1 ex. Vlietberg Ooypolder (LR, C).

Keep : 11-5 1 ex. z. Oortjeshikken Ooypolder (C, LR) 21-7 1 ex. z.
in zomerkleed Ooypolder (HM) begin juli 1 ex. z. Hamert (C).

Kruisbek : 20-8 1 ex. → Z Heilig Landstichting (W).

Waarnemingen van de maanden september en oktober moeten uiterlijk
3 november worden opgestuurd naar ★

Wouter Helmer
Joanneslaan 7
Nijmegen

---

collectief abonnement "HET VOGELJAAR"

Leden van onze VWG hebben de mogelijkheid om tegen gereduceerde prijs (f 13,50) jaarabonnee te worden van "Het Vogeljaar". Dit is een tweemaandelijks tijdschrift met artikelen over Nederlandse en Europese vogelsoorten. Opgeven vóór 1 december a.s. bij het secretariaat: Hugo de Vries, tel: 080-441788. Het bedrag eveneens vóór 1 december storten op de girorekening van onze penningmeester Henk de Vries onder vermelding van "Vogeljaar" (giro 26.47.41 en U kunt natuurlijk meteen uw contributie voor volgend jaar storten).

Om voor deze gereduceerde prijs in aanmerking te komen, dienen tenminste 15 leden zich te abonneren. Er hebben zich tot nu toe 18 mensen opgegeven, doch enkelen waren al via andere verenigingen geabonneerd. Deze mensen wordt geadviseerd zich daar op tijd te laten afschrijven (bij de tussenvereniging, niet bij Het Vogeljaar!!!) opdat ze niet voor dubbele kosten komen! En ook deze mensen die zich reeds opgegeven hebben, gaarne op tijd (vóór 1 december) storten.

Het ATLAS-Project voor Winter- en Trekvogels van SOVON

Per 1 oktober 1978 is bovengenoemd project van start gegaan, zoals lezers van "Het Vogeljaar" zullen weten. Daar de SOVON-projecten vooral afhangen van de medewerking van de verschillende vogelwerkgroepen in den lande, d.w.z. van de leden ervan, lijkt het goed het nieuwe project onder ieders aandacht te brengen. De bedoeling is "het in kaart brengen van de verspreiding door het jaar heen van de in het wild voorkomende vogels in Nederland". Hiervoor wordt in beginsel de blokindeling gebruikt van het eerdere Atlasproject voor Broedvogels. Van elk blok wordt voor elke maand voorzover mogelijk de volgende informatie verzameld: de vogelsoorten die in dat blok in die maand voorkwamen, alleen onderscheiden naar vogels die er enige tijd verbleven en naar vogels die alleen maar overvlogen, en een schatting van het aantal volgens de categorieën 1, 2-10, 11-100, 101-1000, enz. Het project loopt tot en met september 1983. Naar de SOVON-mededeling no. 15 kan iedere vogelaar, pas beginner of oude rot, aan het project meedoen. Voor het SOVON-district "Grote Rivieren", waarbinnen het grootste deel van ons werkgebied ligt, kan men zich voor deelneming opgeven bij de districts-coördinator, dhr. A.Vink, De Palmengrft 283, 3901 NG Veenendaal, tel. 08385-16735.

Op bijgaand kaartje is de blokindeling in het werkgebied van onze vogelwerkgroep aangegeven; elk blok is 5 km bij 5 km. Voor de precieze begrenzing raadplege men de topografische kaarten op schaal 1:25.000; overigens zou elke vogelaar deze kaarten van zijn werkgebied in zijn bezit horen te hebben.

Het zou misschien goed zijn om in de toekomst te weten wie welke blokken in ons werkgebied onderzoekt, zodat waarnemingen door anderen rechtstreeks aan betrokkenen doorgegeven kunnen worden. Indien SOVON-deelnemers zich bij ondergetekende aanmelden, kan in een volgende "De Mourik" een lijst van deze veldwaarnemers met hun blokken worden opgenomen.

★ Henk de Vries, Jan van Cuykstraat 46, Cuyk.

Tussen Kiekendief en Kaardebol

Aangezien vele van onze leden min of meer regelmatig in de Flevopolder verzeild raken, leek het de redactie goed over dit gebied wat nadere informatie te verstrekken. Bijgaand artikel is ontleend aan een publikatie van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders.

In Flevoland liggen een paar natuurterreinen, waar de recreant goed aan zijn trekken kan komen. Eén van deze terreinen is **Kamperhoek**. Met de aanleg van dit terrein van 40 ha is in 1968 begonnen.

De daar liggende ondiepe plassen zijn vergroot en uitgediept. Met de vrijkomende grond zijn enkele eilandjes gemaakt. Rondom de plassen liggen rietvelden. Het terrein is omkaad zodat het water met een pomp op peil kan worden gehouden.

Hoewel het gebied nog jong is, zijn er toch al interessante broedgevallen waargenomen; in 1974 bijv.: bruine kiekendief (2 paar), ransuil (2), torenvalk (1), roerdomp (2), bergeend (6), waterral (3), oeverwaluw (67), dodaars (20), waterhoentje (30) en baardmees (30).

In het gebied zijn geregeld purperreigers, nonnetjes en ijsvogels te zien. Ook leven er reeën, wezels en hermelijnen. Tijdens de vogeltrek komen in de Kamperhoek veel zangvogels. Spontaan en door inzaai groeien er interessante planten zoals wilde kaardebol, kattestaart, leverkruid, valeriaan, heelblaadjes en moerasspirea.

Aan de rand van de plassen staan drie observatiehutten. Na telefonische afspraak tussen 17.00 en 18.00 uur met de toezichthouder kan het terrein op werkdagen worden bezocht (telefoon 03212-1647).

Het oecologisch reservaat **Ellerslenk** is 64 ha. Daar wordt de invloed van de bodemgesteldheid op de ontwikkeling van planten- en dierengemeenschappen onderzocht. Het gebied is niet vrij toegankelijk.

Het weidevogelreservaat **De Kievitslanden** (98 ha) bestaat uit hooi- en weiland, dat in de winter drassig wordt gemaakt. Er zijn twee baltsplaatsen voor kempfanen. 's Winters zijn er soms duizenden ganzen en allerlei eenden te zien. In het voorjaar wordt de waterstand verlaagd; dan is het een ideaal terrein voor weidevogels.

In De Kievitslanden worden geen kunst-

mest en bestrijdingsmiddelen gebruikt. Het gras van de hooilanden wordt pas na 1 juli gemaaid. Dankzij het aangepaste beheer is de vogelstand hoog. In 1975 zijn er 730 nesten gevonden. Veel voorkomende broedvogels zijn: grutto, Kievit, wilde eend, slobend, tureluur en kempfaan. In dit gebied komt ook al enkele jaren de zeldzame gevlekte orchis voor. Het terrein is niet toegankelijk, maar vanaf de Harderdijk zijn de vogels goed waar te nemen.

Bij Harderwijk ligt het moeras- en plasengebied **Harderbroek**. Dit 170 ha grote terrein is nog in aanleg. De ringsloten zijn gegraven en de kaden opgeworpen. In 1975 kwam een deel onder water. Het Harderbroek zal over enkele jaren veel lijken op de Kamperhoek.

Het hekkenlandschap **De Wildwallen** (75 ha) is aangelegd op restanten van enkele klei- en zanddepots. Op dit glooiende, met gras begroeide terrein zijn verschillende soorten heggen geplant met vooral meidoorn, sleedoorn, liguster en hondsroos. De heggen zijn nog klein, maar zangvogels kunnen er al goed nestelen. Het terrein is vrij toegankelijk.

Het natuurterrein **De Burchtkamp** is ongeveer 190 ha. Verspreid over het terrein staan groepjes wilgen. Ook zijn enkele zuigerplassen en zanddepots aanwezig. In de Burchtkamp broedden in 1974 o.a. 11 paar bruine en 3 paar grauwe kiekendieven. In voorgaande jaren broedde hier ook de blauwe kiekendief. Het terrein is niet toegankelijk.

In Zuidelijk Flevoland ligt aan de Eemmeerdijk **De Ganzengouw**. Het gebied bestaat uit ongeveer 300 ha grasland, waar in 1972 een kade omheen is gelegd. In de winter kan de waterstand worden verhoogd. Dan overnachten en rusten er vooral ganzen. In het voorjaar is het een aantrekkelijk gebied voor weidevogels. Het terrein is niet toegankelijk; waarnemingen kunnen vanaf de Eemmeerdijk wor-

OVERZICHT BROEDRESULTATEN

Nestkasten

Sternvlotjes

VLOTJES ZWARTE STERN

plaats	aantal vlotjes	aant.br.p. op vlotjes	aant. br.p. naast vlotjes	opmerkingen
Kekerd. Waard	11	ca. 15	-	
Bemmel	10	-	-	
Oude Waal	9	-	5	10 vlotjes weggeslagen bij hoog water
Noord. Groenl.	10	3	-	
Ooyse Graaf	10	3	10	

GIERZWALUW

plaats	aantal kasten	resultaat
W.Schurink	1	1 br. p. naast kast
J.v.Dokkum	2	-

STEENUIL

- 2 kasten leeg
- 2 kasten bewoond door ringmussen
- 6 kasten bewoond door spreeuwen

BONTE VLEGENVANGER

Geen broedresultaten van bonte vliegenvangers, kasten bewoond door ringmussen en mezen.

KERKUIL

- 9 kasten nog geen gegevens van ontvangen
- 1 kast met duif
- 1 kast met vondst van braakbal in omgeving
- 1 kast met dode Grootoorvleermuis
- 6 kasten leeg
- 1 kast wacht uitdagend in de kerk van Deest op de waaghals die hem daar durft te gaan controleren

BOSUIL

1 kast bewoond door holenduif

Kortom, weinig verheugende cijfers. Niet alleen wordt het doorgeven van de resultaten van de controles niet altijd even vlug afgehandeld, maar ook de vogels laten het nog wel eens afweten.

Bedroevend is het resultaat van de steenuilekasten. Wij overwegen om deze op een andere plaats te hangen. Het uitblijven van resultaten met de kerkuilekasten is niet zo verwonderlijk, gezien de zeldzaamheid van de soort. Gewoon de moed er in houden dus!!!

De proef met de vlotjes voor de zwarte sterns mag dit jaar weer geslaagd genoemd worden. Nog altijd 21 paartjes is hierdoor het broeden mogelijk gemaakt. Alleen de uitvoering van de controles zou wat soepeler kunnen verlopen.

★ Jan de Vrieze, Leygraaf 122, Druten.

STOOTVOGELTELLING 1978/79

Vergadering: donderdag 2 november, 20.00 uur
N-kollegezaal, faculteit Wiskunde en
Natuurwetenschappen, KU Nijmegen

teldata: 1) een van de dagen 8/11 december
2) een van de dagen 5/8 januari
3) een van de dagen 3/6 februari

Iedereen die deze winter mee wil doen aan de roefvogeltelling, wordt verzocht de bijeenkomst op 2 november te bezoeken, waar

- 1) de telgebieden verdeeld worden
- 2) materiaal (kaarten&lijsten) uitgedeeld worden
- 3) instructies gegeven worden
- 4) nadere informatie ingewonnen kan worden

Grote veldornithologische kennis is niet vereist. Eén goede teller per greep is in principe al voldoende. Vaak zitten we meer verlegen om autobezitters die mee willen doen. De roefvogeltelling is onze meest exacte telling en wij willen haar beslist ook deze winter voortzetten. Aarzel niet om te komen, bij grote belangstelling breiden we het werkterrein gewoon uit.

De organisatoren (Gerard Müskens, Johan Thissen, Dick Visser)

BROEDVOGELINVENTARISATIE

OOSTELIJKE ST. JANSBERG

Mede op verzoek van "Natuurmonumenten" heb ik mij gewaagd aan een inventarisatie van het stuk van de St.Jansberg gelegen tussen de Holleweg en de Helweg; feitelijk is dit de zuidelijke helling van de St.Jansberg. De strook gras- en bouwland naar het zuiden toe heb ik erbij getrokken. Nevenstaande kaart is bedoeld om een indruk te geven van het geïnventariseerde gebied. Het terrein is grotendeels bebost, met een gevarieerde opstand; enkele stukken bestaan evenwel uit oud of jong wat kaal aandoend beukenbos. Daar er vanuit de vogelwerkgroep niemand zich bereid toonde met mij mee te doen, ben ik in mijn eentje aan de slag gegaan; dit heeft zo zijn voordelen (je hoeft je niet te bekommeren over afspraken, en je kunt zelf helemaal bepalen hoe te werk te gaan), maar ook nadelen (je kunt soms niet, en je kunt bepaalde vogelgeluiden niet thuisbrengen die anderen misschien wel herkennen). De toegepaste werkwijze is geïnspireerd door de uiteenzetting die Jan Grotenhuis en Robert Kwak voor onze vogelwerkgroep hebben gehouden, i.h.b. over de techniek toegepast bij de broedvogelinventarisatie van De Zompe in 1976, door Theo Giessen en Robert Kwak. Bij elke tocht tekende ik de waargenomen vogels in op kaarten, met schaal 1:5.000; drie exemplaren voor elke tocht bleek voldoende. Voor elke soort werden dan achteraf de gegevens overbracht op een nieuwe kaart, en aan de hand daarvan moet je dan maar de individuele territoria vaststellen. Als ietwat grof criterium is dan aan te houden, dat er voor vaststelling van een territorium tenminste 3 zangwaarnemingen van dichtbij gelegen plekken moeten zijn, en dat pas een naburig territorium als bestaand aangenomen wordt als tenminste één keer zang vanuit beide territoria is gehoord. Dit lijkt erg eenvoudig, maar in de praktijk valt het, mij althans, nog niet mee. Slechts in enkele gevallen heb ik bovenstaande criterium niet strikt toegepast. In totaal heb ik tussen 2 maart en 23 juli 14 vroege-ochtendtochten, 4 avondtochten en 3 andere tochten gemaakt. Het uiteindelijk resultaat is in dit verslag verzameld in bijgaand staatje en op 11 verspreidingskaartjes waarop alle aangenomen broedgevallen aangegeven zijn. De lezer dient deze kaartjes met een behoorlijke dosis skepsis te bekijken (wat ik óók

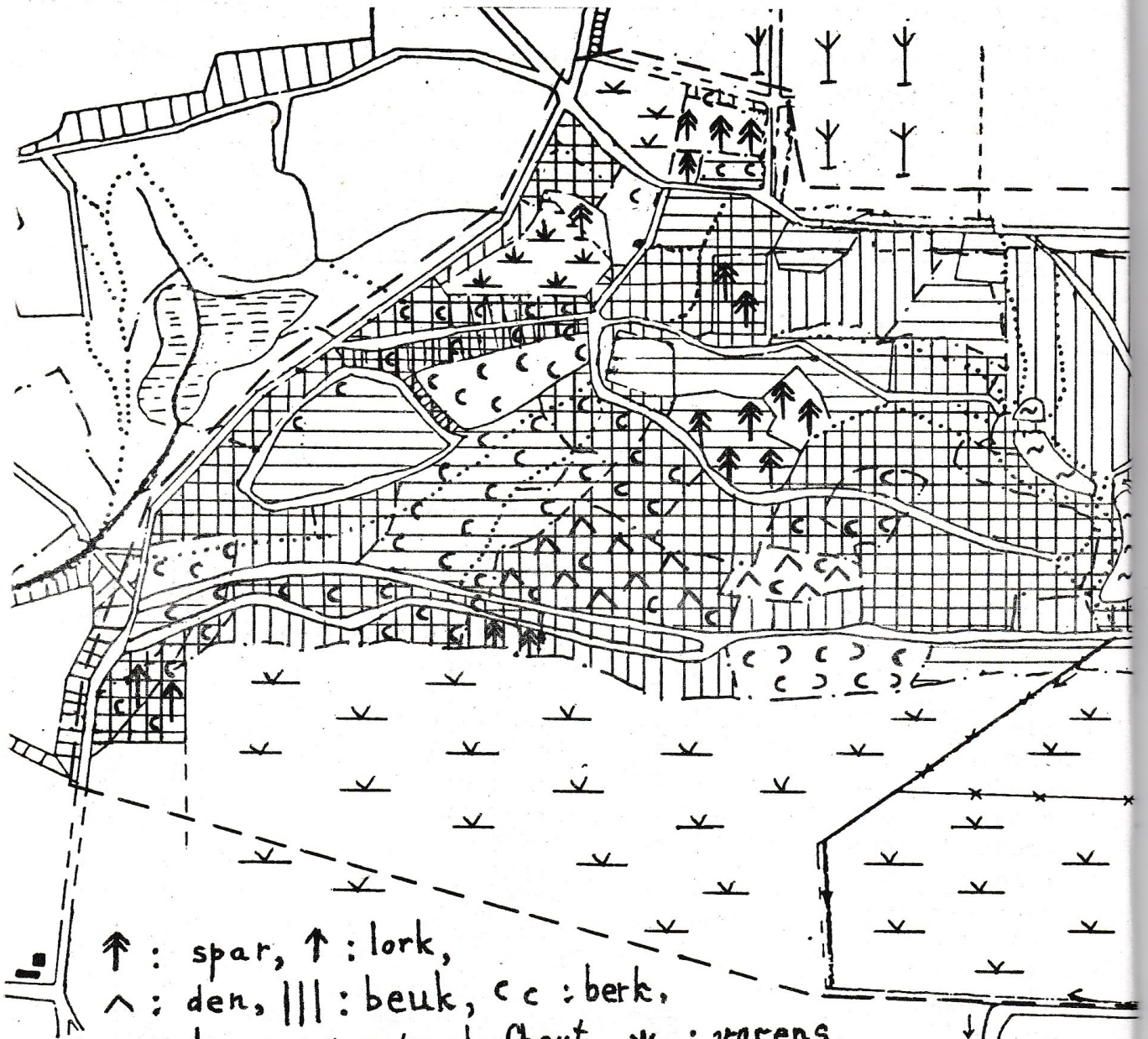

doe). Op de kaartjes is ongeveer het midden van het broed-territorium aangeduid. Een soort als de roodborst komt overal in het bosgebied voor, en de territoria zelf zijn dan met goede benadering uit het kaartje op te maken. De schaal van de verspreidingskaartjes is 1:10.000. Wat het aantal broedgevallen van elke soort betreft is een onzekerheidsmarge van 10% naar mijn gevoel op zijn plaats. Een plus-teken betekent dat deze marge naar boven verdubbeld moet worden, een minteken betekent een verdubbeling naar beneden. Van deze tekens en het vraagteken heb ik overigens maar spaarzaam gebruik gemaakt, om de lezer niet met al mijn gedub lastig te vallen.

Broedvogels Oostelijke St.Jansberg, 1978

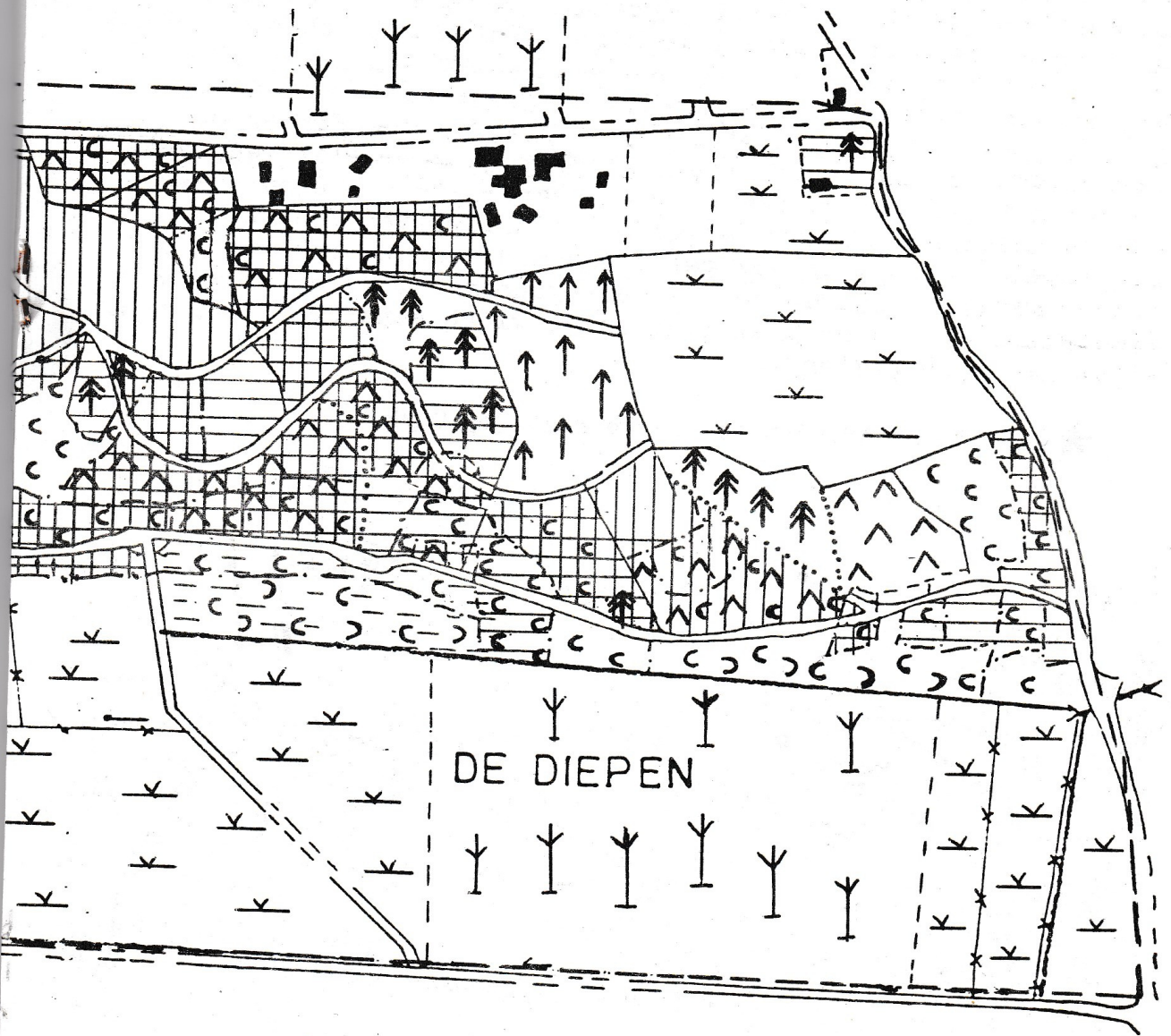
patrijs	1	winterkoning	26
fazant	3	grote lijster	1
waterhoen	1	zanglijster	22
kievit	1	merel	33
holenduif	5	gekraagde roodstaart	5
houtduif	39	nachtegaal	1
tortelduif	2	roodborst	36
koekoek	3-	bosrietzanger	1
bosuil	1	spotvogel	1(?)
ransuil	1	zwartkop	16
groene specht	1	tuinfluiter	13
grote bonte specht	3-	grasmus	2
veldleeuwerik	1	fitis	7
boerenzwaluw	1	tjiftjaf	14
zwarte kraai	5	fluiter	2
ekster	1	goudhaantje	3
vlaamse gaai	3	vuurgoudhaantje	2
koolmees	22	grauwe vliegenvanger	1(?)
pimpelmees	14	bonte vliegenvanger	2(?)
zwarte mees	3±	heggemus	12
kuifmees	3-	witte kwikstaart	1
glanskopmees	7	spreeuw	35±
matkopmees	2	groenling	1
staartmees	3-	vink	24
boomklever	7	geelgors	3
boomkruiper	8	huismus	3+

↑ : spar, ↑ : lork,
 ^ : den, ||| : beuk, c c : berk,
 )) : els, = : ander loofhout, ✖ : varens,
 v : weiland, Y : maïs, ~ : water.

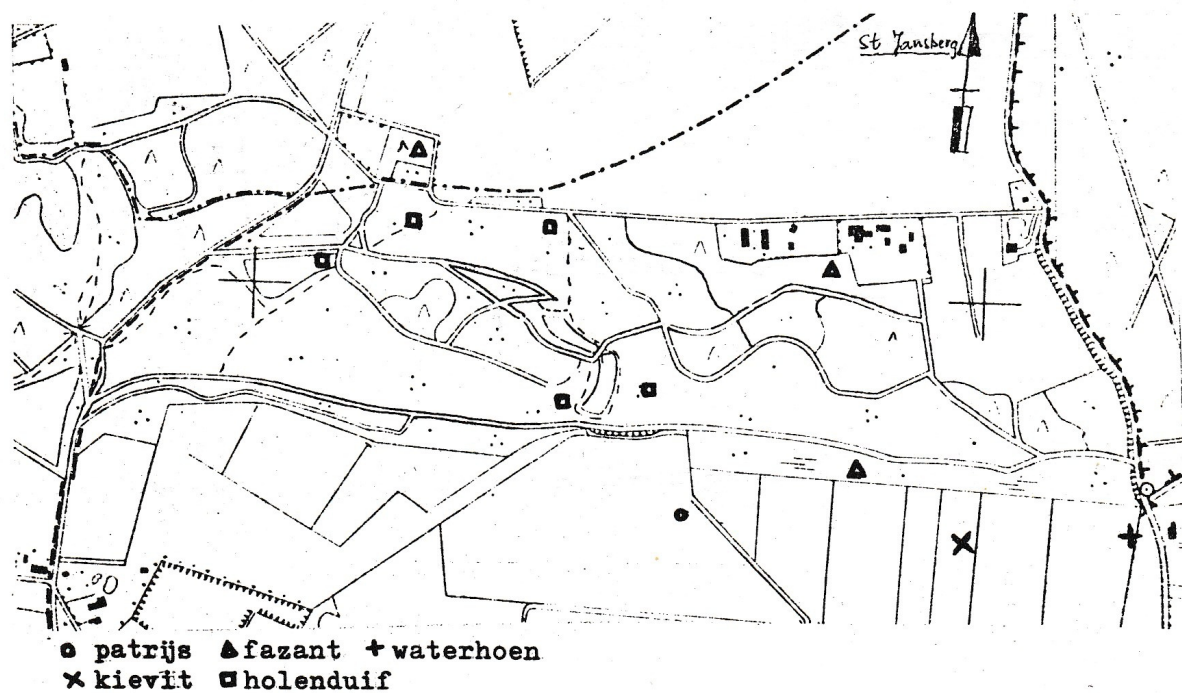

OOSTELIJKE ST. JANS BERG

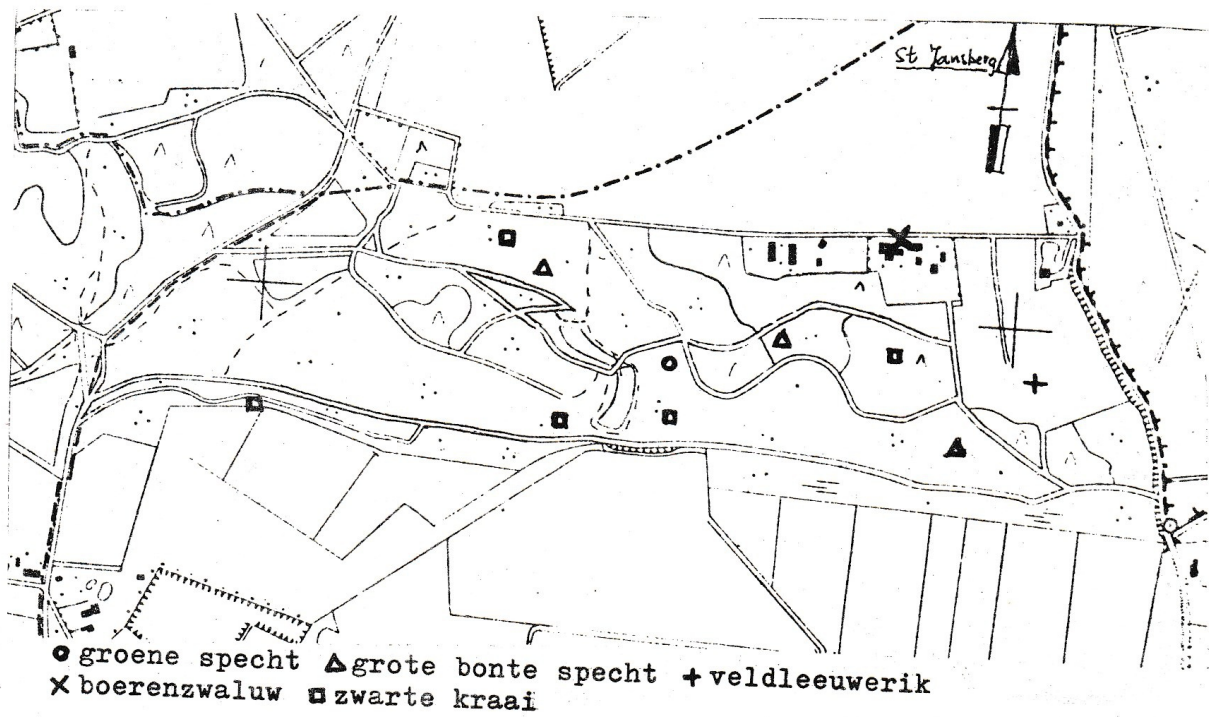
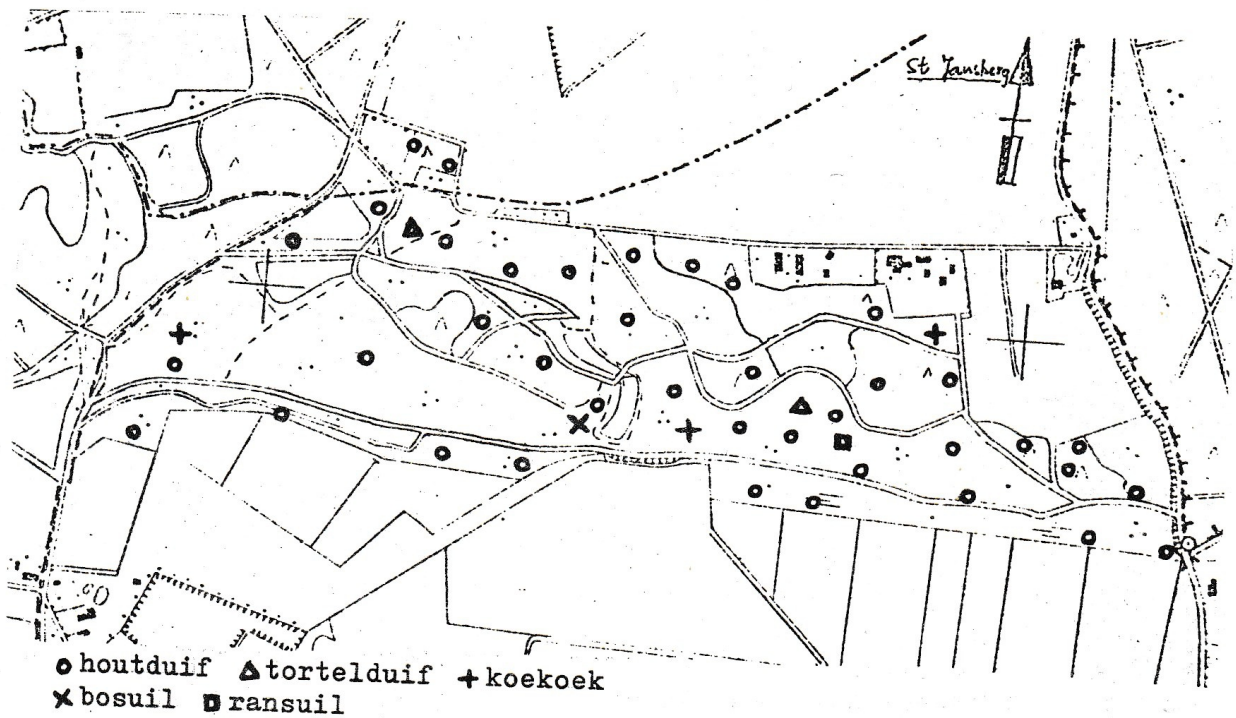

Bij de vraagtekens hoort de volgende toelichting. De enige broedende spotvogel zit waarschijnlijk net over de grens. De ene aangegeven bonte vliegenvanger is op zijn plek alleen op 8 en 28 mei, de andere alleen op 8 en 16 mei gehoord (daarnaast heb ik elders nog een waarneming van 28 april en een andere waarneming van 8 mei). De grauwe vliegenvanger heb ik op de aangegeven plek op 8, 16 en 21 mei gehoord. Verder was de zwarte kraai een moeilijk geval, omdat gedurende het hele broedseizoen een kleine slaappleats in gebruik was, aan de zuidrand van het bos even ten zuidwesten van de meertjes. Niet als broedvogel beschouwd, en dus ook niet verder vermeld, zijn de boompieper (gehoord op 21 april), de draaihals (gezien op 9 april), en de wilde eend (enkele keren bij de meertjes gezien).

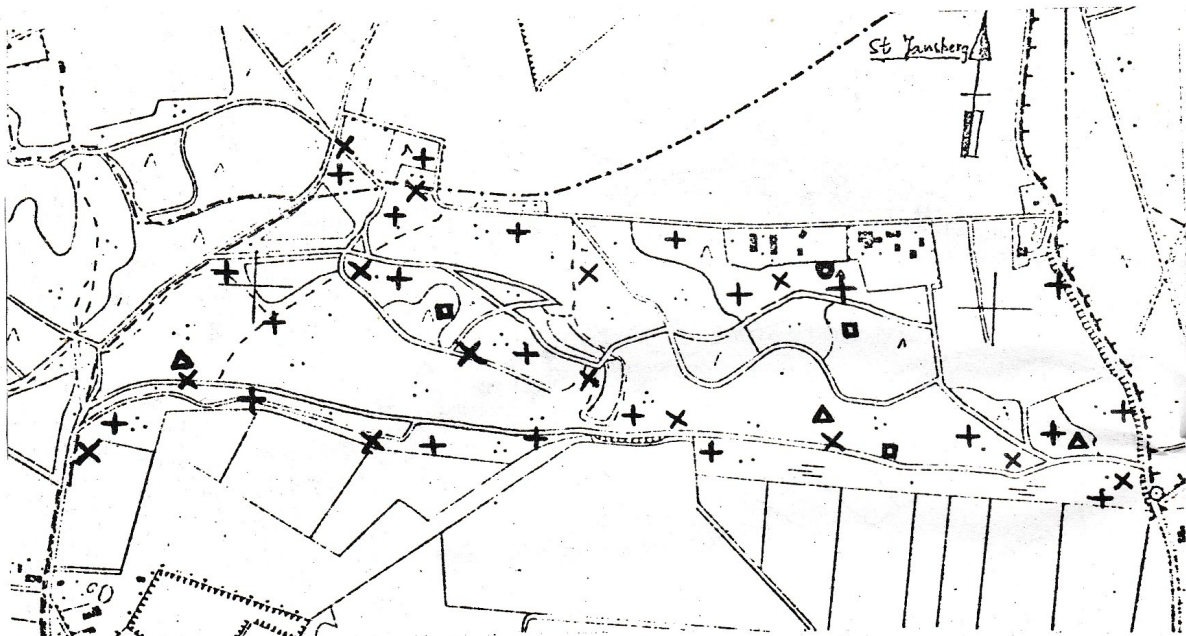
★ Henk de Vries, Jan van Cuykstraat 46, Cuyk.

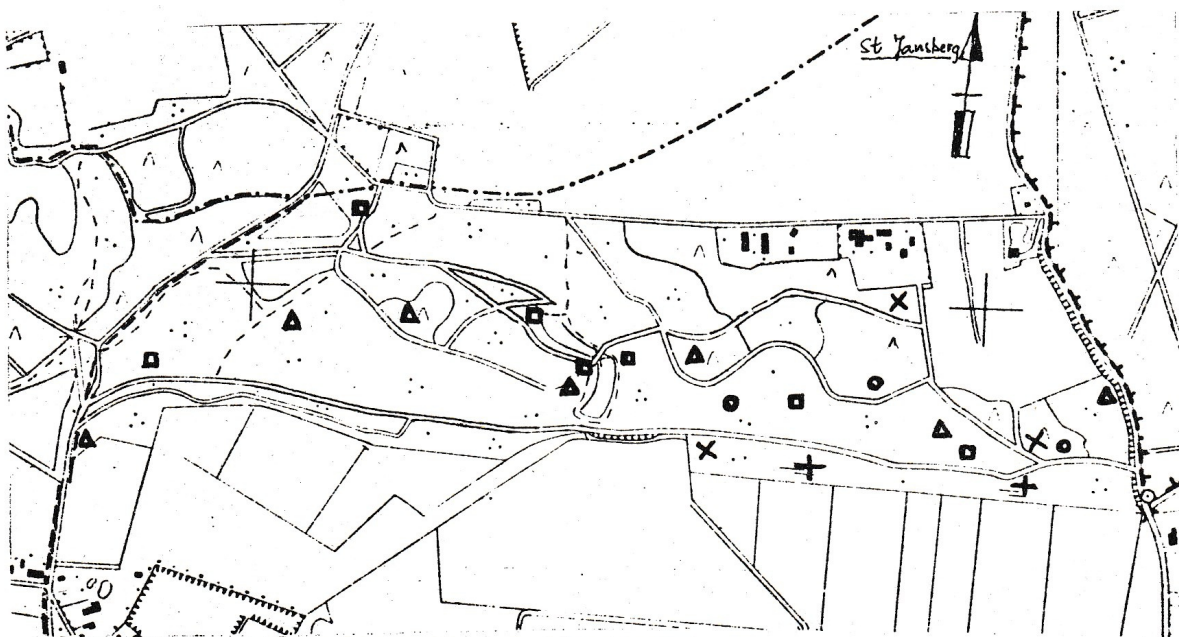

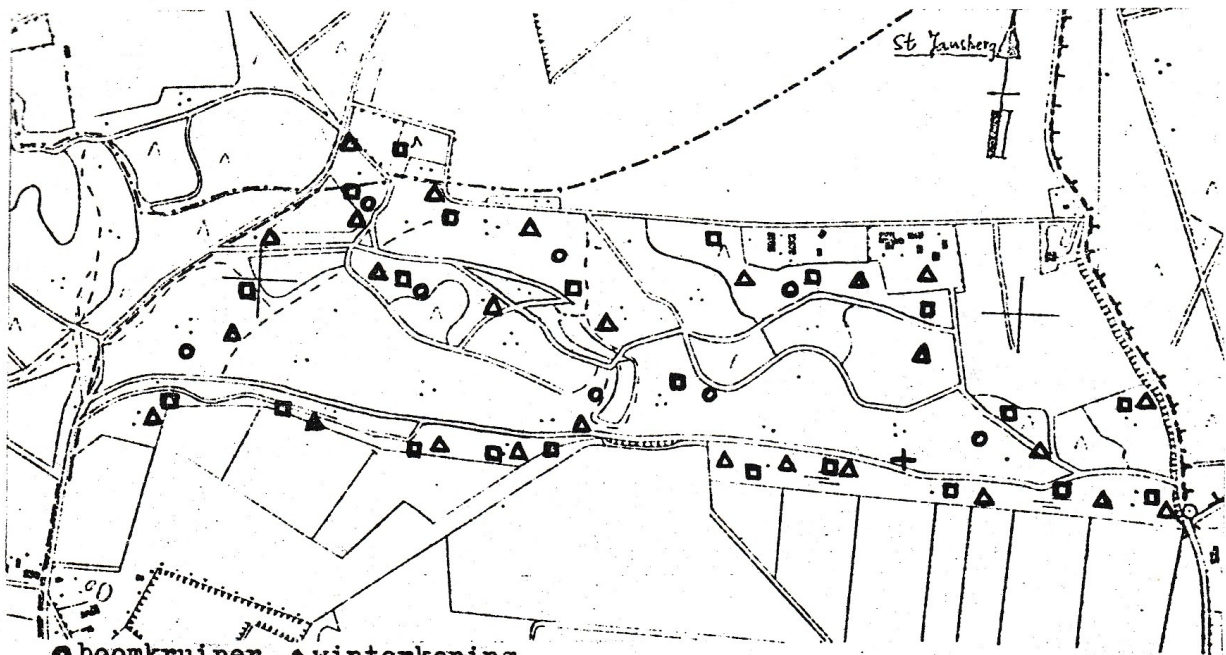

○ ekster   △ vlaamse gaai   + koolmees
 × pimpelmees   □ zwarte mees

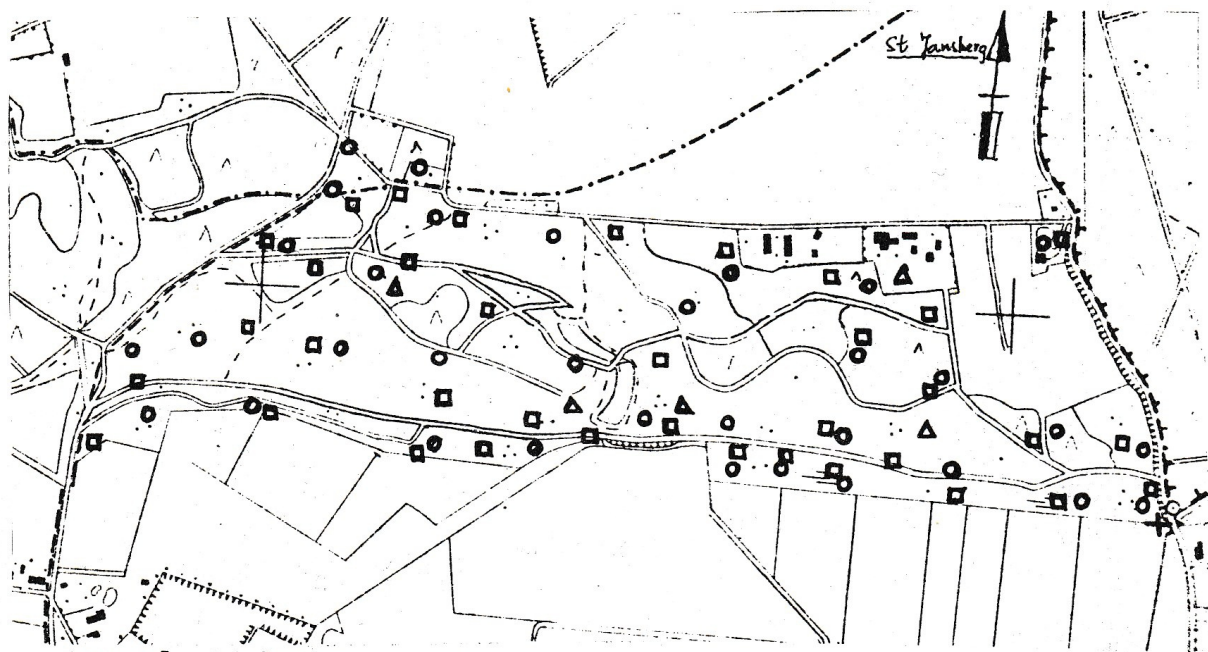

○ kuifmees   △ glanskopmees   + matkopmees
 × staartmees   □ boomklever

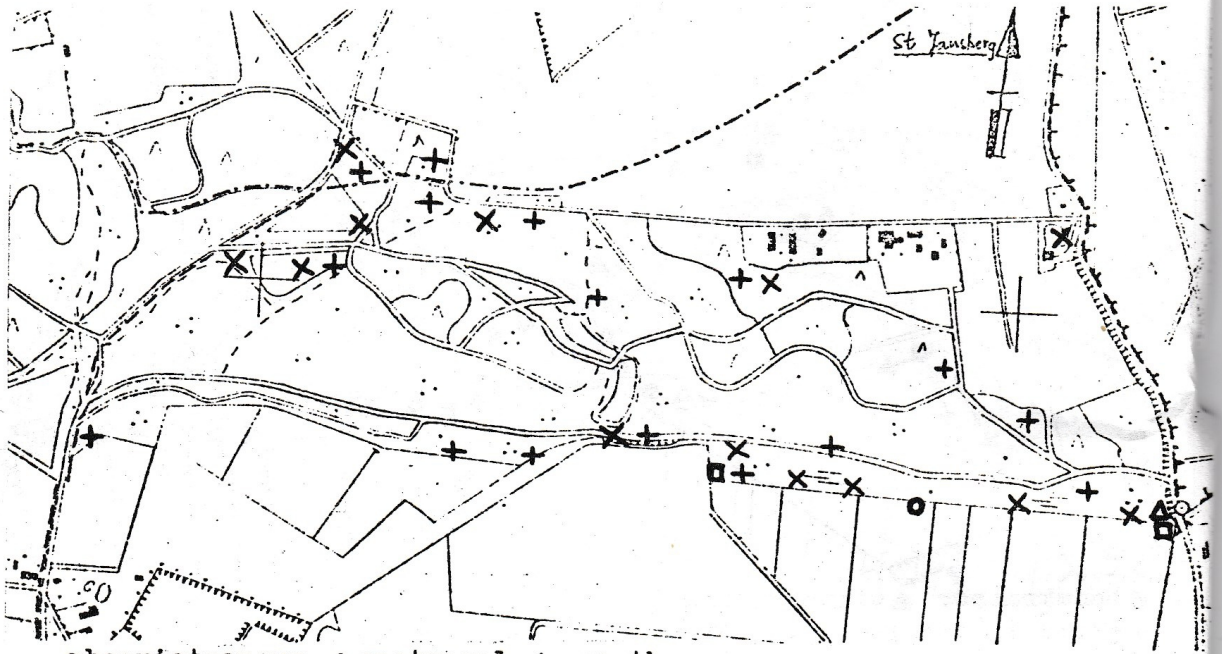

○ boomkruiper   ▲ winterkoning
 + grote lijster   □ zanglijster

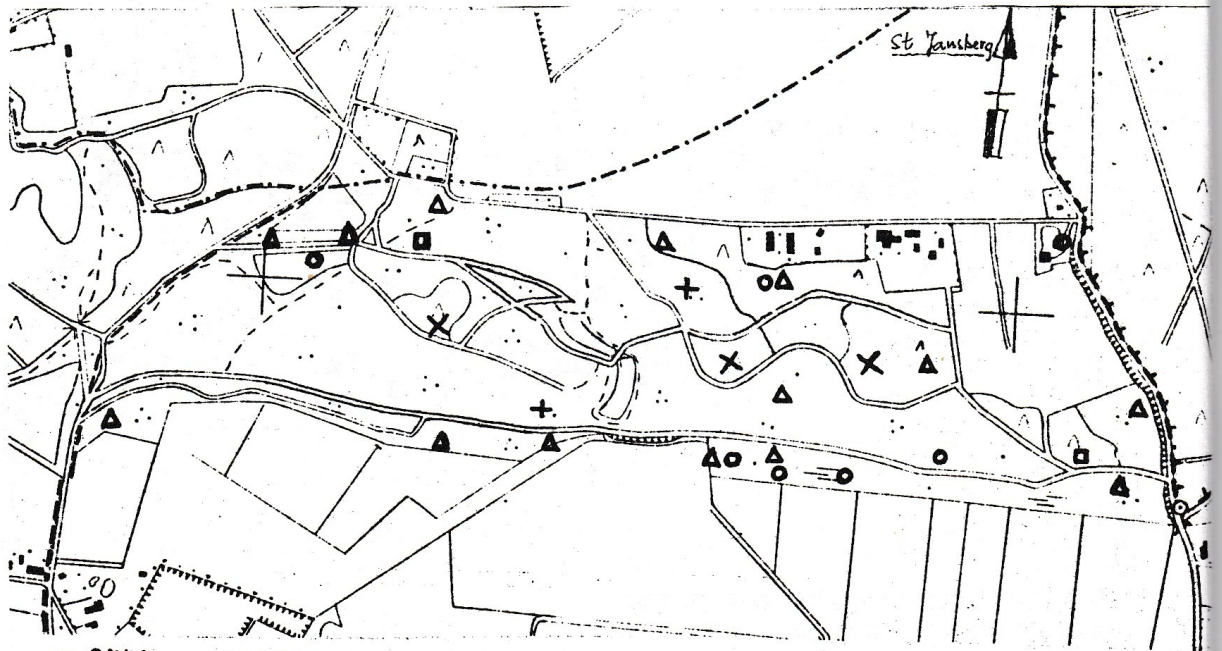

○ merel   ▲ gekraagde roodstaart
 + nachtegaal   □ roodborst

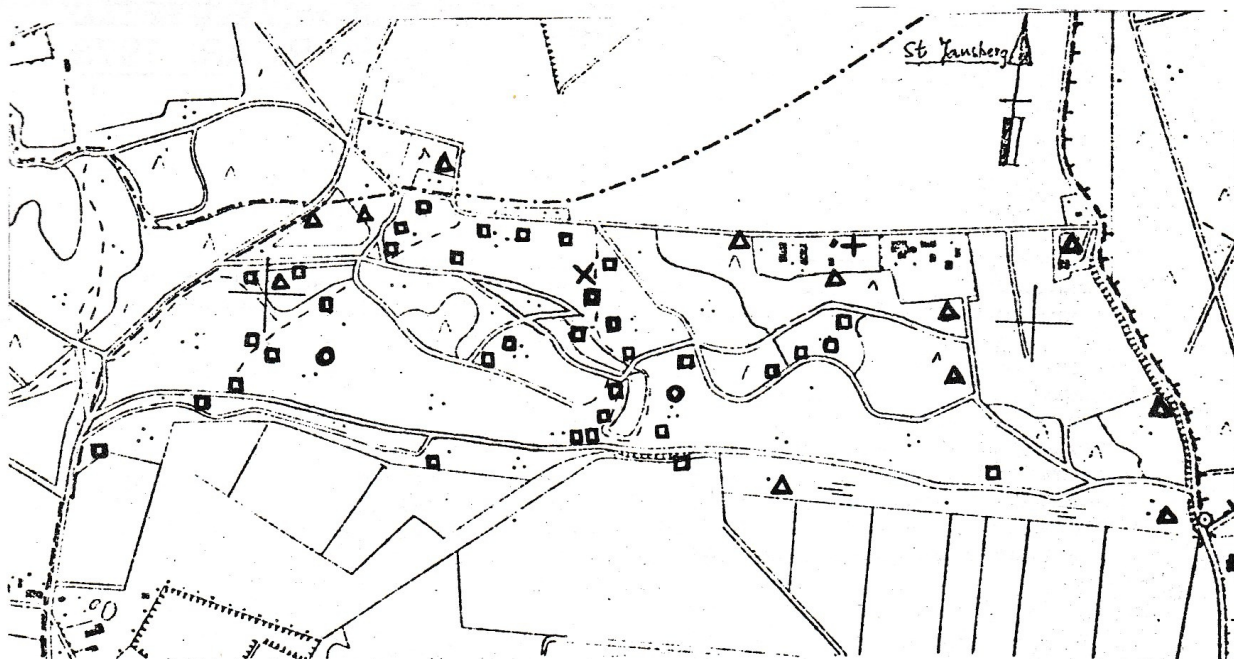

○ bosrietzanger   △ spotvogel   + zwartkop
 × tuinfluiter   ◻ grasmus

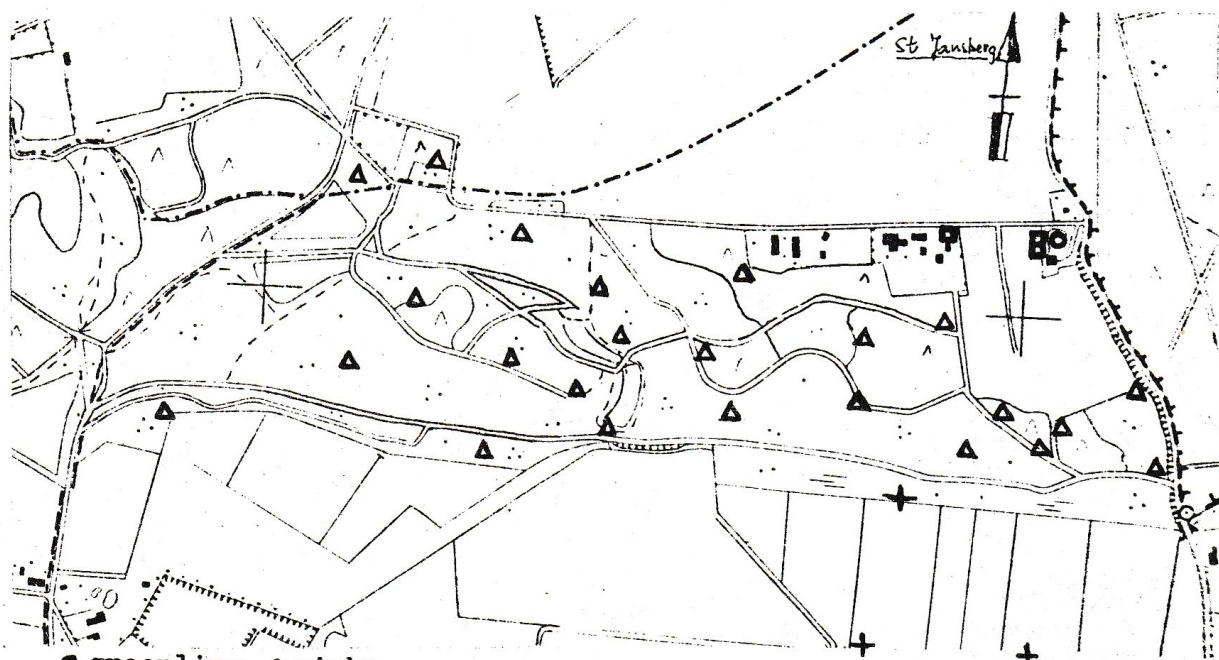

○ fitis   △ tjiftjaf   + fluiter
 × goudhaantje   ◻ vuurgoudhaantje

× grauwe vliegenvanger   ○ bonte vliegenvanger   ▲ heggemus
 + witte kwikstaart   ■ spreeuw

○ groenling   ▲ vink
 + geelgors   ■ huismus

WINTERTELLING van STOOTVOGELS

RIJK van NIJMEGEN e.o. FEBRUARI 1978

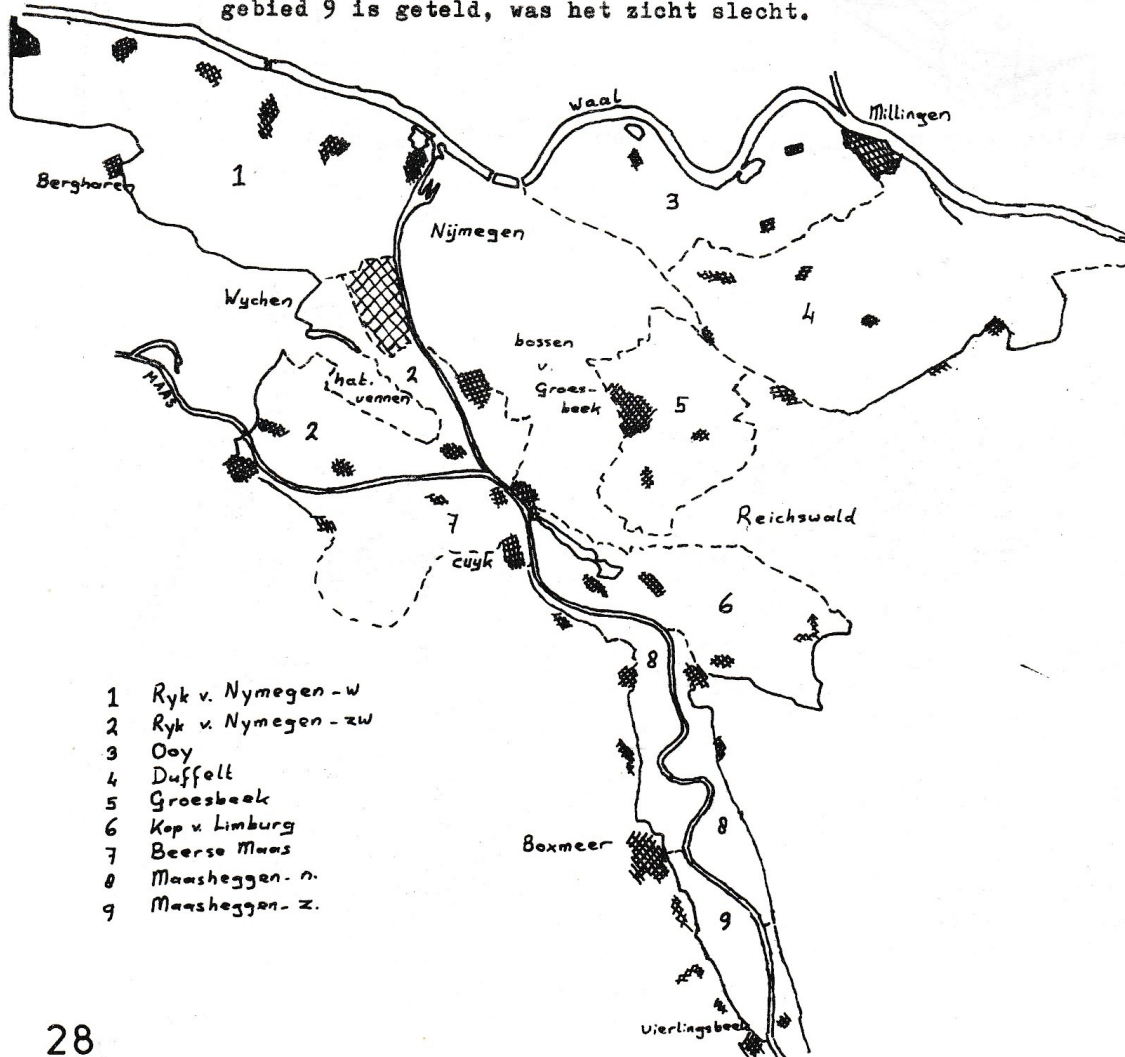
INLEIDING EN METHODE.

Deze telling is een van de winterroefvogeltellingen die vanaf de winter 75/76 in december, januari en februari door de VWG Rijk van Nijmegen zijn uitgevoerd. Alleen open gebieden worden geteld.

Helaas zijn bij deze telling van de telgebieden 1,3 en 8 geen of onvolledige gegevens binnengekomen. Daarom zijn alleen de telgebieden 2,4,5,6,7 en 9 in deze uitwerking opgenomen.

Aanvankelijk was de telling gepland in het tijdruim 3/6-02, maar vanwege carnaval werd ze een week uitgesteld. Buiten het tijdvak 11/13-02 werden het telgebied 5 (4feb) en de deeltelgebieden 9.3,9.4 en 9.5 (19feb) geteld.

Het weekend van 11/12 februari was het begin van een vorstperiode met af en toe lichte sneeuwval, matige oostenwind, en een temperatuur overdag van $\pm -2^{\circ}\text{C}$. De bewolking brak om ± 11.00 uur en daarna was het zicht goed. 19 februari, toen een gedeelte van telgebied 9 is geteld, was het zicht slecht.

- 1 Ryk v. Nymegen - w
- 2 Ryk v. Nymegen - zw
- 3 Ooy
- 4 Duffelt
- 5 Groesbeek
- 6 Kop v. Limburg
- 7 Beerso Maas
- 8 Maasheggen - n.
- 9 Maasheggen - z.

WAARNEMINGEN en RESULTATEN

De buizerd

Tabel 1. Dichtheid van de buizerd (ex/km²)

Gebied	jan78		feb78		verandering t.o.v. jan.
	a	b	a	b	
2	11/31=0,4		10/31=0,3		
4	160/67=2,4		162/67=2,4		a=aantal exemplaren b=oppervlakte telgebied
5	38/26=1,5		39/26=1,5		
6	16/34=0,5		15/34=0,5		
7	27/21=1,3		20/21=0,1		-30%
9	16/15=1,1		16/15=1,1		
T	268/194=1,38		262/194=1,35		

In totaal werden 262 exemplaren geteld, dit komt overeen met een dichtheid van 1,35 ex./km². Dit totaal is vrijwel identiek met de totalen van januari (268) en december (249). Ten opzichte van januari is de verdeling van de buizerden over de telgebieden vrijwel hetzelfde gebleven, alleen in telgebied 7 waren wat minder buizerden aanwezig (tabel 1). Het verspreidingspatroon binnen gebied 7 is wel ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van januari: de afname was niet beperkt tot een bepaald gedeelte.

Ten opzichte van februari 1977 is alleen in gebied 4 het aantal buizerden wezenlijk veranderd en wel met 20% toegenomen (tabel 2).

Tabel 2. Dichtheid van de buizerd (ex/km²)

Gebied	feb77		feb78		verandering t.o.v. 1977
	a	b	a	b	
2	11/31=0,4		10/31=0,3		
4	135/67=2,0		162/67=2,4		+20%
5	36/26=1,4		39/26=1,5		
6	18/34=0,5		15/34=0,4		
7	19/21=0,9		20/21=0,1		
9	13/15=0,9		16/15=1,1		
T	232/194=1,20		262/194=1,35		+10%

Tabel 3. Aantal buizerden

Deel- gebied	feb77	feb78	verandering t.o.v. 1977
4.1	11	11	
4.2	17	27	+60%
4.3	21	27	+30%
4.4	38	24	-40%
4.5	13	28	+120%
4.6	5	13	+160%
4.7	7	12	+70%
4.8	19	13	-30%
4.9	2	7	+250%
T	135	162	+20%

In gebied 4 (Duffelt) is de toename niet gelijkmatig over het gehele gebied verspreid (tabel 3). In de deeltelgebieden 4.4 (Kranenburger Bruch en 4.8 (Keeken) is de stand zelfs afgenomen. Belangrijk zijn de toenames in de deeltelgebieden 4.2 (Kleyen), 4.3 (Wylter) en 4.5 (Salmorth) en de afname in deeltelgebied 4.4 (Kranenburger Bruch), omdat
1) van januari 1977 naar januari 1978 dezelfde verandering optrad en
2) deze deeltelgebieden de meeste buizerden herbergen.

De torenvalk.

In totaal werden 143 exemplaren waargenomen, dit komt overeen met een dichtheid van 0,74 ex/km². Dit totaal is vrijwel identiek met die van januari (140) en december (150). Ten opzichte van januari trad alleen in telgebied 6 (Kop van Limburg) een aanzienlijke verandering op (tabel 4). Hier nam de torenvalkenstand toe. Vanaf december 1976 werden hier tijdens 5 tellingen nooit meer dan 8 torenvalken waargenomen, nu echter 16. Deze toename vond vooral plaats in deeltelgebied 6.4 (Langehorst) en het oostelijk gedeelte van 6.3 (Ringbaan). Dit zijn recent ontgonnen (+ 1930) open graslandgebieden, waar vanaf december 1976 gemiddeld 2,4 exemplaren (n=5) waargenomen werden, nu echter 8 (tabel 5).

Tabel 4. Dichtheid van torenvalk (ex/km²)

Gebied	jan78 a b	feb78 a b	verandering t.o.v. jan.
2	11/31=0,4	9/31=0,3	
4	89/67=1,3	81/67=1,2	
5	8/26=0,3	8/26=0,2	
6	6/34=0,2	16/34=0,5	+170%
7	10/21=0,5	14/21=0,7	
9	16/15=1,1	15/15=1,0	
T	140/194=0,72	143/194=0,72	

Tabel 5. Aantal torenv.

Deel- gebied	jan78	feb78
6.1	5	5
6.2	-	1
6.3	-	4
6.4	-	4
6.5	1	-
6.6	-	2
T	6	16

In het verspreidingspatroon binnen het belangrijke gebied 4 (Duffelt) kwam van januari op februari geen grote verandering.

Ten opzichte van februari 1977 is het aantal torenvalken met ongeveer de helft toegenomen (tabel 6). Deze toename komt vooral op rekening van de telgebieden 6 (Kop van Limburg), 7 (Beerse Maas) en 9 (Maasheggen-zuid). In de gebieden 7 en 9 nam de stand in het gehele gebied toe, in gebied 6 vooral in de twee bovengenoemde deeltelgebieden 6.3 en 6.4. Tijdens de februaritelling van 1977 werden weinig torenvalken waargenomen omdat door de harde wind de torenvalken weinig stonden te bidden. Toch is de toename van 50% waarschijnlijk niet alleen aan deze door het weer veroorzaakte telfout te wijten, immers ook in december en januari was het totale aantal torenvalken hoger dan in de winter 76/77: in december 40% en in januari 30%.

Het verspreidingspatroon in gebied 4 (Duffelt) veranderde van februari 1977 naar februari 1978 minder dan dat van de buizerd, maar net zoals bij de buizerd nam de stand in deeltelgebied 4.4 (Kranenburger Bruch) af (tabel 7).

Tabel 6. Dichtheid van torenvalk (ex/km²)

Gebied	feb77 a b	feb78 a b	verandering t.o.v. jan.
2	7/31=0,2	9/31=0,3	
4	71/67=0,9	81/67=1,2	
5	2/26=0,1	8/26=0,2	
6	4/34=0,1	16/34=0,5	+300%
7	2/21=0,1	14/21=0,7	+600%
9	7/15=0,5	15/15=1,0	+110%
T	93/194=0,48	143/194=0,72	+50%

Tabel 7. Aantal torenv.

Deel- gebied	feb77	feb78
4.1	7	11
4.2	4	16
4.3	8	9
4.4	25	12
4.5	7	9
4.6	4	6
4.7	10	8
4.8	5	8
4.9	1	2
T	71	81

Tabel 8. Kleed van terenvalk

Gebied	♀/juv♂	ad♂
4	18	18
5	1	5
6	5	8
7	3	3
9	3	3
T	30	37

Van 67 exemplaren werd een aantekening over het kleed gemaakt. 30 exemplaren vertoonden het kleed van een ♀ of juveniel ♂ (bruine kop) en 37 van een adult ♂ (grijze kop).

Vergelijking buizerd-torenvalk

Tabel 9. Verhouding buizerd:torenvalk

Gebied	a d
2	10/9=1,1
4	162/81=2,0
5	39/8=4,9
6	15/16=0,9
7	20/14=1,4
9	16/15=1,1
T	262/143=1,83

Dat er in gebied 5 (Bekken van Groesbeek) bijna vijfmaal zoveel buizerden als torenvalken waargenomen werden, is geen uitzondering. Het gemiddelde van de verhouding buizerd:torenvalk vanaf december 1976 in gebied 5 is $7,5 \pm 5,7$ (n=5). Bij tellingen in het weekend van 11/12 februari 1977 werd in Zuidelijk Flevoland een verhouding van 25/190=0,13 aangetroffen, in Oostelijk Flevoland van 60/86=0,69 en in de polders van de randmeren tussen Muiden en Kampen van 108/83=1,30 (Jonkers 1977).

a-aantal buizerden
d-aantal torenvalken

De sperwer

In totaal werden 27 exemplaren waargenomen, het hoogste aantal tot nu toe, hoewel de gebieden 1,3 en 8 (40% van de totale oppervlakte) niet geteld zijn. Ten opzichte van januari is de stand met $\pm 90\%$ toegenomen (tabel 10). Deze toename komt op rekening van de gebieden 4 (Duffelt) en 5 (Bekken van Groesbeek).

Tabel 10. Dichtheid van de sperwer (ex/km²)

Gebied	jan78	feb78	verandering t.o.v. jan.
	a b	a b	
2	-	-	
4	8/67=0,1	14/67=0,2	+80%
5	-	6/26=0,2	+++
6	3/34=0,0	4/34=0,1	
7	-	-	
9	3/15=0,2	3/15=0,2	
T	14/194=0,1	27/194=0,1	+90%

Tabel 11. Dichtheid van de sperwer (ex/km²)

Gebied	feb77	feb78	verandering t.o.v. 1977
	a b	a b	
2	1/31=0,0	-	
4	4/67=0,1	14/67=0,2	+250%
5	5/26=0,2	6/26=0,2	
6	1/34=0,0	4/34=0,1	++
7	-	-	
9	-	3/15=0,2	++
T	11/194=0,1	27/194=0,1	+150%

Ten opzichte van februari 1977 is de stand ook toegenomen en wel met $\pm 150\%$ (tabel 11). Deze toename vond plaats in de telgebieden 4 (Duffelt), 6 (Kop van Limburg) en 9 (Maasheggenzuid).

Van alle exemplaren werd de sexe genoteerd, 11 waren mannetjes en 16 vrouwtjes. Van 6 mannetjes werd een aantekening over het kleed gemaakt, 4 waren volwassen (blauwgrijze bovendelen en oranje gestreepte borst en wangen, dit laatste is vaak niet te zien) en 2 eerste-jaars (bruinige bovendelen en lichte borst met onregelmatige grove bandering). Van 7 vrouwtjes waren 3 volwassen (grijsbruine bovendelen en lichte borst) en 4 eerstejaars.

De havik

Ook haviken werden nog nooit zoveel waargenomen, in totaal 8 exemplaren. 5 in telgebied 4 (Duffelt) en 1 exemplaar in de telgebieden 5 (Bekken van Groesbeek), 6 (Kop van Limburg) en 9 (Maasheggen-zuid). Deze vier telgebieden grenzen aan de twee beste broedgebieden van de havik in onze omgeving, namelijk het Reichswald en het Maasduinengebied. Alle exemplaren bevonden zich op ten hoogste 5 km van de rand van deze bossen.

In gebied 5 hield zich een adult mannetje op in het Lagewald. De havik in gebied 6 was een eerstejaars mannetje, dat bij grenspaal 581 langs de rand van het Reichswald vloog. In gebied 9 werd een mannetje met een geslagen konijn waargenomen bij de zuivelfabriek langs de Rijksweg bij Ayen-Bergsche Heide.

De vijf haviken in de Duffelt waren gemiddeld wat verder van de bosrand verwijderd. Op Salmorth verbleven een adult vrouwtje en een eerstejaars mannetje. In de Kleyen werd een juveniel mannetje gezien. Tenslotte werd waargenomen hoe bij Keeken-Hufschenhof een eerstejaars bijna een houtduif greep en bij Niel-Elzenpass hoe een adult mannetje er in slaagde een houtduif te slaan.

In totaal werden dus 7 mannetjes en maar 1 vrouwtje waargenomen, dit vrouwtje was adult. Van 6 mannetjes waren 2 adult en 4 eerstejaars.

Smelleken

In totaal werden drie smellekens waargenomen: een paartje op 13-02 in gebied 9 (Maasheggen-zuid) bij Vierlingsbeek en een vrouwtje of juveniel mannetje op 19-02 in het niet volledig getelde gebied 8 (Maasheggen-noord) tegenover Boxmeer.

Ruigpootbuizerd

Twee exemplaren werden waargenomen: een in het Ewijkse Veld in het onvolledig getelde gebied 1 (Rijk van Nijmegen-west) en een op het schiereiland Salmorth in telgebied 4.

Blauwe kiekendief

Een vrouwtje of juveniel mannetje werd waargenomen zittend in een weide bij Haus Zelm in telgebied 4. Ook in januari en december werd in het hele gebied maar één exemplaar waargenomen, echter op geheel andere plaatsen: in december in telgebied 1 en in januari in telgebied 6. Tijdens de tellingen in de winter 76/77 werden steeds 4-6 exemplaren waargenomen.

Roefvogeltelling februari 1978 Rijk van Nijmegen e.o.

	2	4	5	6	7	9	T	Tfeb77
1. buizerd	10	162	39	15	20	16	262	232
2. ruigpootbuizerd	-	1	-	-	-	-	1	-
3. torenvalk	9	81	8	16	14	15	143	93
4. smelleken	-	-	-	-	-	2	2	-
5. sperwer	-	14	6	4	-	3	27	11
6. havik	-	5	1	1	-	1	8	-
7. blauwe kiekendief	-	1	-	-	-	-	1	6
Totaal	19	264	54	36	34	37	444	342
8. dodaars	-	1	1	-	-	4	6	6
9. blauwe reiger	1	32	-	4	3	6	46	45
10. wilde zwaan	-	-	-	-	-	39	39	-
11. zwaan	-	-	-	-	-	4	4	-
12. rietgans	-	1486	-	-	-	18	1504	18000
13. kolgans	-	40	-	-	-	-	40	840
14. gans	-	15	-	-	-	-	15	-
15. Kievit	-	100	-	-	-	-	100	95
16. witgatje	-	4	-	-	-	-	4	-
17. wulp	-	-	-	-	-	7	7	-
18. watersnip	-	3	-	-	-	-	3	-
19. steenuil	-	-	-	-	3	-	3	-
20. groene specht	-	-	-	1	-	-	1	-
21. klapekster	-	1?	-	-	-	-	1?	-
22. roek	136	74	90	120	123	90	630	364
23. bonte kraai	-	3	-	-	-	1	4	1
ree	-	19	-	-	-	-	19	23

medewerkenden:

G. Boumans (9), H. de Bruin (4), B. Engelen (2),
 G. Kolman (7), K. Luyckx (9), G. Müskens (4,5,6),
 J. Post (9), F. Richter (4), J. Thissen (4,5,6),
 D. Visser (4), R. Vos (4), H. de Vries (7).

Literatuur:

Glutz von Blotzheim, Bauer & Bezzel (1971): Handbuch der Vögel
 Mitteleuropas, Band 4 (Falconiformes), Akademische Ver-
 lagsgesellschaft Frankfurt am Main

Jonkers, D.A. (1977) - Resultaten van de roefvogeltelling 1977.
 Korhaan 11 (5) : 97-99

Visser, D. (1977) - Wintertelling van stootvogels in het Rijk
 van Nijmegen. De Mourik 3-6: 23-30.

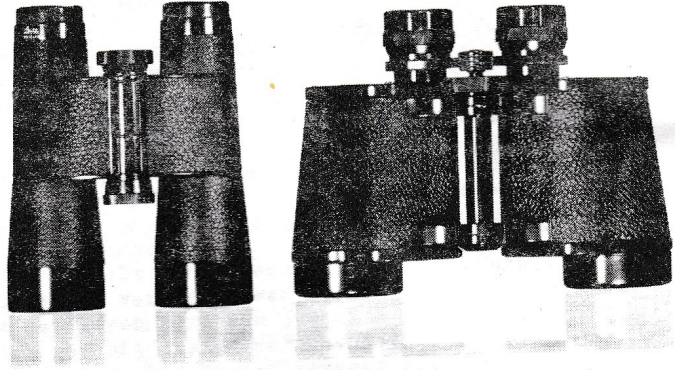
Visser, D. (1978) - Stootvogeltelling januari 1978.
 De Mourik 4-2 : 16-20

★ Johan Thissen, Spoorlaan 22
 6562 AN Groesbeek

VERREKIJKERS, EEN VERLENGSTUK VAN ONZE OGEN

Net zo goed als een goed objectief voor een camera van belang is om een uitstekend beeld qua scherpte en contrast te garanderen, is een goede prisma-, veld- of verrekijker van belang als verlengstuk van onze ogen. In zekere zin is de kijker nog belangrijker, omdat de „neutrale“ emulsie van de film tijdens het ontwikkelen en afdrukken nog gestuurd kan worden tot een hoog, normaal of laag contrast, althans in zwart-wit. Hinderlijker is het als het verlengstuk van ons oog — de verrekijker — niet voldoende scherp en contrastrijk is, of storende lensfouten heeft die door gebruik van minder goede glassoorten, minder precieze afstelling van prisma's en onderlinge kijkerhelften of -delen ontstaan. Het oog heeft de neiging de fouten te corrigeren. Het gevolg van te lang door een kwalitatief minder goede kijker kijken is vermoeidheid, schele hoofdpijn en irritatie. Een eventuele koper weet vaak niet voor welk doel een bepaald soort kijker het meest geschikt is. Hij neemt soms een te lichte of een te zware, één die te weinig of één die voor zijn doel teveel vergroot. Ook de lichtsterkte van de kijker blijkt in de praktijk een moeilijk te definiëren

1 Twee verschillende soorten kijkers met dezelfde prestatie. Links het modernere type (daktijker), rechts het oudere type (porrokijker)

kantkijker), rechts het oudere type (porrokijker)

punt te zijn. Zo zijn er meerdere redenen te noemen om eens een verhandeling te geven over het punt „welke kijker en voor wie“.

De kwaliteit

Vroeger werd een kijker verrekijker genoemd — een instrument dat een onderwerp op grote afstand dichterbij haalde of vergrootte. Later noemde men de verrekijker prismakijker in verband met het aantal prisma's en de kwaliteit die deze naam aangaf. Daar het beoordelen van een kijker in zijn gehele verschijningsvorm — kwaliteit, vergroting, lichtsterkte, schemerings- of schemergetal, gewicht en handligging een zeer persoonlijke zaak is, moet ik

wel spreken vanuit mijn eigen ervaringen.

Daar het naar mijn mening ondoenlijk is om een objectieve test te geven over verschillende assortimenten van tientallen fabrikanten met de daaraan gebonden prijsklassen, heb ik mij beperkt tot de merken Leitz en Zeiss. Deze twee topmerken brengen een groot assortiment, dat nagenoeg aan alle eisen van de verschillende doelgroepen tegemoet kan komen. Iedere toekomstige kijkerliefhebber/koper moet zelf bij aanschaf kunnen bepalen of hij uit een duurdere of goedkopere klasse wil kiezen.

De volgende voorwaarden zijn bij kijkerbeoordeling, van belang: vergrotingsfaktor, lichtsterkte/schemergetal,

gezichtsveld, afmetingen, gewicht, vormgeving en de prijs. Achter de doelgroepen a, b, c, d en e (tabel 2) ziet u verschillende getallen zoals 7 x 50, 8 x 40 enz. staan, die de „prestaties“ van de kijker aangeven. Het eerste getal op de kijker geeft de lineaire vergrotingsmaatstaf aan. Het tweede getal is de diameter van de frontlenzen in millimeters. De lichtsterkte wordt uitgerekend door b.v. een 10 x 40 kijker de 10 op de 40 te delen = 4 en deze uitkomst te kwadrateren: 4 x 4 = 16. Bij een 7 x 50 kijker is dit dus 50,41. Dit betekent dat een 7 x 50 kijker lichtsterker is dan een 10 x 40 kijker. M.a.w. met een 7 x 50 is in het donker theoretisch meer te zien dan met een 10 x 40 kijker. Een 7 x 50 kijker wordt daarom nachtkijker genoemd.

Er zijn nog andere, belangrijke factoren in het geding. De opgegeven waarden van de lichtsterkte (tabel 1) moeten namelijk relatief zien. In-

dien een 8 x 56 kijker een lichtsterkte heeft van 49 en een 10 x 40 kijker een lichtsterkte van 16, dan betekent dit niet dat de 8 x 56 kijker drie maal zo lichtsterk is als de 10 x 40. In werkelijkheid is de 8 x 56 overdag enigszins contrastrijker maar pas in het donker kijkend zal de grotere lichtsterkte van de 8 x 56 het sterkst tot uitdrukking komen.

Het schemergetal

Waren vroeger de afbeeldingsmaatstaf, maar vooral de grote lichtsterkte de belangrijke factoren, nu is de vergroting in relatie met andere hoedanigheden van belang. Een kijker met een grote vergrotingsmaatstaf b.v. 10 x laat zelfs bij zwak licht meer details zien dan een kijker die minder vergroot. Om deze reden hebben de constructeurs het „schemergetal“ ingevoerd. Dit schemergetal is uit te rekenen door de wortel te

trekken uit de vergrotingsmaatstaf vermenigvuldigd met de objectiefdiameter. Bij de 7 x 50 kijker wordt de wortel getrokken uit $7 \times 50 = 350$, waaruit een schemergetal van ca. 18 komt. Bij een 10 x 40 kijker is dit schemergetal 20. Leek het vroeger dat men in de schemering of bij onderwerpen met donkere schaduwen beter met een 7 x 50 vanwege zijn hoge lichtsterkte (50) dan met een 10 x 40 kijker met een veel lagere lichtsterkte (16) gedetailleerder kon zien — tegenwoordig vinden wij het omgekeerde het meest juiste beoordelingspunt. De 10 x 40 kijker biedt door zijn grote vergroting, waaruit onder meer het schemergetal 20 ontstaat, meer in wat moeilijker lichtomstandigheden dan een 7 x 50 met een schemergetal 18. Wanneer het donker is ingetreden en het menselijk oog ternauwernood nog kleur kan onderscheiden, zal b.v. een 8 x 56 kijker met een schemergetal 21,2 en een ho-

Overzicht Zeiss- en Leitzkijkers	ZEISS (Importeur: Siewers en Niesel, Amsterdam)							LEITZ (Importeur: Odin, Nijmegen)						
	7x 50 B/GA	8x 20 B Mini-quick 8	8x 30 B Dyalit	8x 56 B/GA Dyalit	10x 25 B Mini-quick 10	10x 40 B Dyalit	15x 60	7x 42 B Trino-vid	7x 50 B Military	8x 20 C Tri-novid	8x 32 B Trino-vid	8x 40 B Trino-vid	10x 22 C Trino-vid	10x 40 B Trino-vid
	met afzonderlijke oculairinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met afzonderlijke oculairinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling	met middenschroefinstelling
Vergroting	7x	8x	8x	8x	10x	10x	15x	7x	7x	8x	8x	8x	10x	10x
Objectiefdiameter	50mm	20mm	30mm	56mm	25mm	40mm	60mm	42mm	50mm	20mm	32mm	40mm	22mm	40mm
Uitrededepupil	7,1 mm	2,5 mm	3,75 mm	7 mm	2,5 mm	4 mm	4 mm	6 mm	7,1 mm	2,5 mm	4 mm	5 mm	2,2 mm	4 mm
Lichtsterkte	50,41	6,25	14,1	49	6,25	16	16	36	50,41	6,25	16	25	4,84	16
Schemergetal	18,7	12,65	15,5	21,2	16	20	30	17,2	18,7	12,65	16	17,9	14,83	20
Gezichtsveld op 1.000 meter afstand	130m	115m	130m	110m	95m	110m	80m	140m	128m	120m	130m	128m	95m	110m
Hoogte	128 mm	93 mm	108 mm	224 mm	110 mm	147 mm	178 mm	167 mm	184 mm	89 mm	117 mm	150 mm	107 mm	143 mm
Breedte	215 mm	68 mm opgevouwen	106 mm	143 mm	73 mm opgevouwen	114 mm	210 mm	125 mm	150 mm	58 mm opgevouwen	115 mm	124 mm	58 mm opgevouwen	122 mm
Gewicht	1170g	170g	550g	1030g	190g	680g	1260g	650g	1250g	185g	520g	590g	210g	590g
Adviesprijs	f 1.562,-	f 507,-	f 1.013,-	f 1.523,-	f 555,-	f 1.181,-	f 2.384,-	f 1.181,-	f 1.611,-	f 545,-	f 1.049,-	f 1.150,-	f 575,-	f 1.194,-

ge lichtsterkte een grotere prestatie te zien geven dan een 10 × 40 kijker met een schemergetal 20 en een lagere lichtsterkte.

Deze grotere prestatie van de 8 × 56 kijker komt tot uitdrukking in het nog kleur kunnen onderscheiden en nog scherp kunnen stellen. Tot de schemering invalt presteert de 10 × 40 meer.

Hoewel de lichtsterkte in vele gevallen niet meer wordt genoemd, kan ik uit ervaring zeggen dat een goede lichtsterke kijker ook overdag bij uitstekende lichtomstandigheden een nog iets contrastrijker (helderder) beeld geeft dan een kijker met dezelfde vergrotingsmaatstaf met een minder hoge lichtsterkte. Wel zal een kijker met een grotere vergrotingsmaatstaf een nog iets gedetailleerder beeld laten zien.

Beperkingen door onze oogpupil

Wij hebben in ons oog een zeer beweeglijk diafragma — de oogpupil. Bij jonge mensen heeft de pupil een grotere flexibiliteit. De pupil hiervan kan kleiner dan 3 mm en groter dan 7 mm worden. Hoe ouder wij worden hoe minder de flexibiliteit, maar dit ligt van geval tot geval, van mens tot mens anders. Ik ga maar van een gemiddelde uit. Indien men de kijker op armlengte tegen het licht houdt en er in de optische richting doorheen kijkt, zal men in het oculair een zuiver rond en licht cirkeltje zien. Is het cirkeltje ietwat hoekig dan is de

kijker niet optimaal geconstrueerd en zijn de getallen op de kijker in het algemeen onjuist (overdreven technische prestaties). Dit cirkeltje is de uitreddepupil van de kijker.

Een 7 × 50 kijker heeft een uitreddepupil van ruim 7 mm (50 : 7), een 10 × 40 kijker heeft een uitreddepupil van 4 mm (40 : 10). Als wij nu overdag bij veel licht door een 7 × 50 kijker kijken dan betekent dit dat onze eigen oogpupil niet groter wordt dan 3 tot 4 mm. De prestatie die de 7 × 50 kijker aankan wordt door onze ogen niet volledig benut. Voor diegenen die met een kijker dus alleen maar overdag kijken is een kijker van een lichter gewicht en minder omvang b.v. een 8 × 30 of een 8 × 32 al meer dan voldoende. Later op de dag, vlak voor de schemering of in zeer schaduwrijke omgeving zal een 10 × 40 kijker met een uitreddepupil van 4 mm (dezelfde dus als een 8 × 32 kijker), meer beeldprestatie leveren dan de 8 × 32 kijker door de grotere vergroting en het daardoor ontstane grotere schemergetal 20, ondanks dezelfde lichtsterkte 16 van beide kijkers. Pas wanneer b.v. een 8 × 56 kijker met een uitreddepupil van 7 mm en een schemergetal 21,2 geheel benut kan worden door de oogpupil kunnen kijker en observeerder in combinatie tot de bestekijkprestatie komen. Zolang dit echter niet het geval is heeft een grotere vergroting praktisch gezien meer voordeel dan een grotere lichtsterkte.

Andere factoren

Behalve de vergrotingsfactor, lichtsterkte/schemergetal, kwaliteit, vormgeving en prijs zijn er nog een paar belangrijke punten om op te letten: gezichtsveld, afmetingen en gewicht.

Gezichtsveld: Uit de aanduidingen 8 × 40, 10 × 40 etc. zijn enkele zaken niet af te leiden. Dat is onder meer de beeldhoek of het gezichtsveld van de kijker. Op sommige kijkers staat de beeldhoek in graden of in aantal meters gezichtsveld op een afstand van 1.000 meter aangegeven. In het algemeen heeft een kijker met een grote vergrotingsmaatstaf een kleiner gezichtsveld dan een kijker met een kleinere vergrotingsmaatstaf. Uitzondering hierop zijn sommige „groothoekkijkers“. Deze zgn. groothoekkijkers geven de observeerder de kans al aan de randen van het gezichtsveld iets waar te nemen. Bovendien zullen snel bewegende objecten gemakkelijker in het beeld kunnen worden gehouden. Vooral bij sportgebeurtenissen kan dit een voordeel zijn.

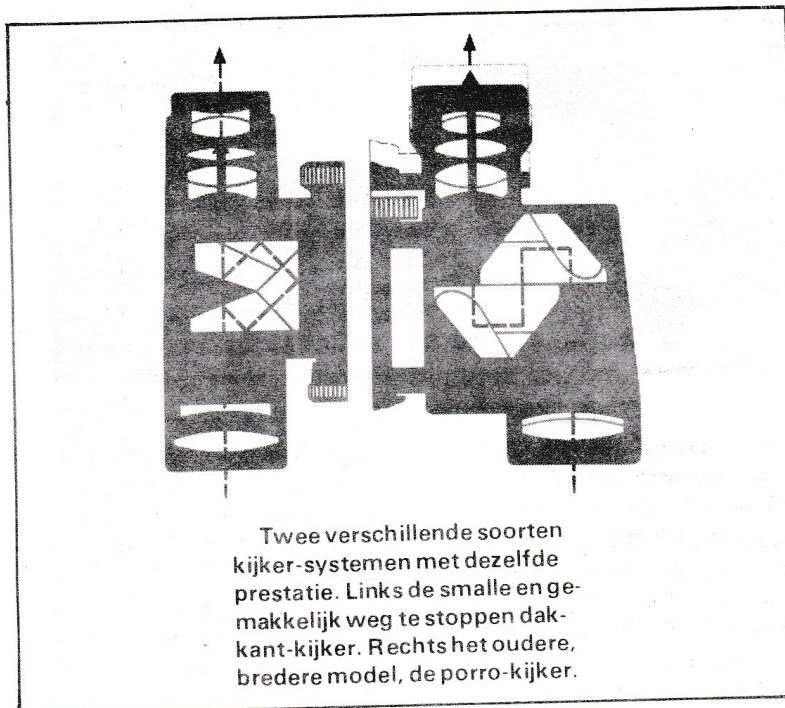
Het is begrijpelijk dat dergelijke kijkers van hoge klasse niet altijd in de goedkopere prijsklassen verkrijgbaar zijn. Als u een kijker wilt aanschaffen, neem er dan de tijd voor, ga ermee naar buiten en kijk naar randen van huizen (afscheiding dakpannen of daklijst en lucht) om te zien of er geen onscherpte aan de beeldranden optreedt of kleurzoompjes ontstaan aan de randen van een onderwerp. Tevens moet u er op letten of de kijker de

natuurlijke kleur, zoals u die ook met het blote oog ziet, juist weergeeft. Bij het beoordelen moet u echter wel recht (optische as) door de kijker kijken, want ook goede kijkers laten indien je er scheef door kijkt kleurzomen zien.

Zeiss en Leitz hebben de zgn. B-modellen ingevoerd. Bij deze B-kijkers die een omklapbare rubber oogdop hebben, is de uittredepupil verder van de oculairlens verwijderd, zodat de bril van brildragers tussen oculair en oog geen belemmering meer vormt voor het gezichtsveld. Een apart instelbaar oculair is dan ook alleen voor brildragers nodig indien men zonder bril kijkt.

Handzaamheid: gewicht, vorm en afmetingen. Wij kennen twee soorten kijkersystemen — het conventionele porro-systeem en een modernere bouwwijze, de dakkantprismakijkers. Door Leitz worden de laatstgenoemde Trinovid, door Zeiss Dialyt-kijkers genoemd. De dakkant-kijkers zijn slanker van bouw en daardoor makkelijker mee te nemen, maar houden bij de wat kleinere modellen wat moeilijker vast dan de bredere porro-kijker. Kwalitatief gezien is er tussen de twee systemen geen onderscheid. Door Zeiss en Leitz worden tegenwoordig zgn. mini-kijkers gemaakt. Kijkt men door een minikijker tje 10×25 dan blijken afmetingen en gewicht te klein en de afbeeldingsmaatstaf te groot om trillingsvrij langdurig uit de hand te kunnen observeren. Voor waarnemingen van langere duur zijn te lichte en te kleine kijkers niet goed geschikt.

Twee verschillende soorten kijker-systemen met dezelfde prestatie. Links de smalle en gemakkelijk weg te stoppen dakkant-kijker. Rechts het oudere, bredere model, de porro-kijker.

De prijs. Zoals u in het overzicht van de kijkers al heeft kunnen lezen, zijn de prijzen van deze kijkers niet laag. Wilt u echter een goede kijker om er „professioneel” mee te kunnen werken dan is naar mijn mening alleen het allerbeste goed genoeg. Kwaliteiten als stof- en waterdicht zijn, stootvastheid enz. kunnen de kijker jaren doen meegaan. Bedenk: u neemt een kijker voor de lange duur en goede koop is altijd nog duurzame koop. Wat heb je aan een kijker die door zijn minder goede prestaties straks uit ergernis niet meer wordt benut en in de kast blijft liggen?

De vergroting en doelgroepen

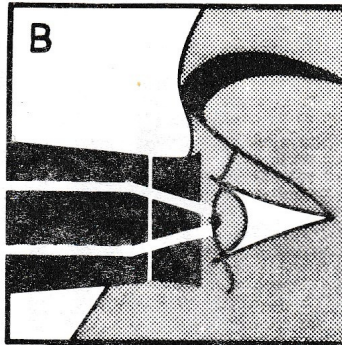
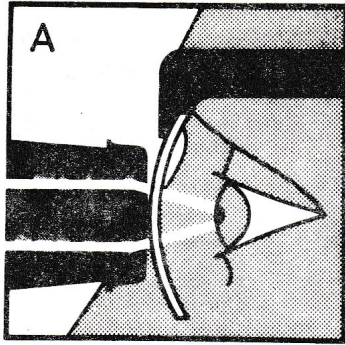
Voor 99% zijn kijkers met een vergrotingsmaatstaf van 7 x,

8 x en 10 x geëigend voor het normale gebruik. Heeft de kijker een vergroting van minder dan 7 x, dan worden de vergroting en detailweergave te gering. Boven de 10 x wordt het uit de hand werken vrijwel ondoenlijk en de kijker te zwaar om met plezier mee te nemen. In tabel 2 deel ik de kijkers in verschillende doelgroepen van a tot en met e in met daarachter vergrotingsmaatstaf en objektiefdiameter met daarbij de aantekening welke ik geschikt vind in de betreffende categorie.

b. Jacht en wildwaarnemingen

Diegenen die schuw wild onder alle lichtomstandigheden, maar vooral in de late schemering moeten kunnen beoordelen op lichaams-

gesteldheid, haarkleur, gewei etc. zullen een kijker met een behoorlijk grote vergrotingsmaatstaf, gecombineerd met een grote lichtsterkte en groot schemergetal, nodig hebben. De 8×56 Zeiss-kijker vind ik voor dit werk het meest geschikt — vergroting $8 \times$, schemergetal 21,2 en hoge lichtsterkte, waardoor tot diep in de schemering nog goed geobserveerd kan worden. De 8×40 en 10×40 kijkers die met hun vrij grote lichtsterkte en schemergetal de 8×56 op de voet volgen zijn, met het voordeel van een kleiner gewicht en een geringere omvang, nog goed genoeg om ook onder slechte lichtomstandigheden behoorlijk te kunnen observeren.

c. Natuurliefhebbers en ornithologen

In vele gevallen zal men de meestal in beweging zijn objecten langdurig willen observeren. Daar vooral bij daglicht wordt gewerkt, maar ook in schaduwwijke omgevingen tot vlak voor de schemering het één en ander moet worden waargenomen, is hier vooral een kijker met een grote vergrotingsmaatstaf in combinatie met een redelijke

lichtsterkte, maar vooral met een hoog schemergetal uitermate zinvol. De oude opvatting dat vooral de mensen die vogels bekijken een 7×50 kijker moeten aanschaffen is niet juist. Een 10×40 kijker is voor dit werk een ideale kijker mits de persoon in kwestie deze kijker met zijn grote vergrotingsmaatstaf goed stil kan houden. Een $10 \times$ vergroting en een schemergetal 20 zijn dan ideaal. De volgende kijker die goede mogelijkheden biedt is de 8×40 met een schemergetal 17,9 die door de kleinere vergrotingsmaatstaf weliswaar minder details laat zien maar hierdoor ook een trillingsvrijer beeld geeft. Ook deze kijker is net als de 10×40 gemakkelijk mee te nemen of in rug- en draagtas te stoppen. Wil de natuurliefhebber echter net als de wildwaarnemer in de vergevorderde schemering nog ten volle observeren, dan is de 8×56 kijker met zijn behoorlijk grote vergrotingsmaatstaf, schemergetal 21,2 en grotere lichtsterkte in het voordeel. Formaat en gewicht van laatstgenoemde zijn echter veel meer dan bij de 10×40 en 8×40 kijkers. Kleinere kijkers met een kleinere objectiefdoorsnede zul-

Het principe van een B-kijker. Bij A is de rubber oogdop omgeklapt, waardoor het oculair dicht bij het brilleglaskomt te liggen. Bij B is de rubber oogdop uitgeklapt, waardoor het oog even ver van het oculair is verwijderd als bij illustratie A is te zien.

len vooral bij donkere of schaduwwijke omstandigheden (tegenlicht) net te weinig bieden aan contrast en detailweergave. Een geheel eigen plaats neemt de 15×60 Zeiss-kijker in. Hij is ongeschikt om op vrij lange dagmarsen mee te nemen vanwege zijn omvang en gewicht. Het is mogelijk om uit de hand vrij redelijk te observeren, maar na korte tijd wordt het gewicht te zwaar en is trillingsvrije observatie niet goed meer mogelijk. Vanaf vaste punten brengt deze kijker met zijn zeer grote vergrotingsmaatstaf en schemergetal 30 ondersteund door statief of portierand een fantastische observatie van ver gelegen objecten. Het blijft echter een specialisten-kijker.

d. Sportliefhebbers

Voor het observeren van sportgebeurtenissen, vooral voor de watersport, vind ik de 7×42 favoriet. Hij is slank, handig te manoeuvreren en door het lage gewicht gemakkelijk mee te nemen. Net als de 7×50 voor leger en koopvaardij is hij uiterst geschikt door de grote uittrede pupil om bewegende onderwerpen in het gezichtsveld te houden waarbij de grote beeldhoek eveneens van belang is. Lichtsterkte en hoog sche-

mergetal zijn bij deze doelgroep van minder belang al krijgt men dit bij de 7× kijker er gratis bij. Ook de 8×30/32 kijkers hebben het voordeel van een groot gezichtsveld, echter het nadeel van een kleinere uittredepupil. De 8×40 houdt wat betreft zijn prestaties ongeveer het midden tussen de mogelijkheden van de 7×42 en de 8×30/32 kijkers.

e. Algemene doeleinden (incidenteel gebruik)

Voor diegenen die een kijker willen gebruiken op reis, op de wandeling en slechts overdag en niet lang behoeven te observeren, daarvoor is een kleine kijker met een behoorlijke afbeeldingsgrootte maar met een geringe lichtsterkte en een laag schemergetal het meest geschikt: De Dialyt 8×30 van Zeiss en de Trinovid 8×32 van Leitz. Beide hebben een voor het doel zeer goede vergrotingsfaktor, zijn redelijk trillingsvrij en hebben een nog net voldoende grote uittredepupil van 3 tot 4 mm. De 8×40 is alweer een stuk groter, geeft eigenlijk voor deze

doelgroep al een teveel aan niet te gebruiken kijkerprestaties, maar is nog betrekkelijk klein en licht.

Voor de minikijkers met een vergrotingsfaktor 10× geven bij het kijken een grote trilling te zien. De 8× minikijker geeft een wat rustiger beeld dan de 10× van dezelfde soort. Het zijn echt wel optische juweeltjes, maar het schemergetal en de uittredepupil zijn echter zo gering dat ook overdag het verschil met een wat grotere kijker qua helderheid goed waarneembaar is. Bij het kijken erdoor kan de kleine uittredepupil (2,5 mm) wat problemen geven. De kwaliteit van het beeld blijft onder alle instelafstanden (minikijkers hebben dichtbij-instelling, 250-300 cm) redelijk, maar zoals gezegd niet trillingsvrij.

Zeiss- en Leitz-kijkers vergeleken

Alle Leitz typen zijn kijkers waarvan de prisma's in elkaars verlengde liggen — dus slank van model. Wat betreft „vormgeving” vind ik ze mooier dan de kijkers van

Zeiss. De Zeiss-kijkers zijn echter robuuster van uiterlijk. Traditie is bij Zeiss een argument geweest om sommige modellen qua vorm (de prisma's niet in elkaars verlengde) niet te moderniseren. Bij Leitz heeft de 7×50 kijker een geheel nieuwe vorm gekregen. Anderzijds heeft Zeiss enige kijkertypen een geheel rubbervatting gegeven met het gevolg dat de stootvastheid wordt verhoogd en de kans op beschadigingen tot het minimum wordt teruggebracht. De 8×30 en 10×40 zijn ook met normale kunststofbekleding te verkrijgen. Leitz-kijkers hebben een echte „binnenin-scherpstelling” met als gevolg een volledige stof- en waterdichtheid onder normale omstandigheden. Bij Zeiss glijden de objektieven binnen de beide kijkerhuizen naar voren en naar achteren en is deze beweging van buitenaf, weliswaar verdekt, zichtbaar. Rubber pakkingen zorgen er echter voor dat ook hier de stof- en waterdichtheid optimaal is. De Leitz kijkers geven zonder uitzondering iets meer vertekening aan de randen te zien dan bij de Zeiss-kijkers het geval is. Dit wil dus zeggen dat indien men een rechte lijn in het midden van het beeld houdt deze absoluut recht wordt afgebeeld. Indien men echter b.v. de horizon boven of onder in het beeld plaatst — de kijker meer naar beneden of naar boven richt — zal de rechte lijn van deze horizon een min of meer sterke kromming te zien geven. Bij de Zeiss-kijkers is deze kromming iets minder sterk dan bij de Leitz-

Typen kijkers/doelgroepen

	I	II	III
a. Leger, beroepsvaart, bewakingsdiensten	7x50		
b. Jacht en wildwaarnemingen	8x56	8x40 10x40	
c. Natuurliefhebbers ornithologen	10x40	8x40 8x56	
d. Sportliefhebbers w.o. watersport	7x42	7x50 8x30/32 8x40	
e. Algemeen incidenteel gebruik	8x30/32	8x20	8x40 10x22/25

I = uitermate geschikt, II = zeer geschikt, III = geschikt.

kijkers waarbij ik moet aantekenen dat men in 99 % van de gevallen recht door een kijker kijkt en het onderwerp waar het om gaat in het midden van de kijker zal houden, waardoor de kromming aan de randen van het beeld, die bij alle kijkers voorkomt, niet storend zal zijn. Sommige Zeiss-kijkers hebben een iets warmere beeldtint, hetgeen echter niet hinderlijk is. Bij de „mini-kijkers“ van Leitz is de scherpestellingsmogelijkheid als een plat schijfje bovenop de kijker. Persoonlijk vind ik de scherpestelling bij de Leitz mini-kijkertjes iets prettiger. Wat langer met Zeiss-mini-kijkers werkend, ontdek je de mogelijkheid om met de middenvinger van iedere hand de instelschijf te bedienen en dat doet ook dit kijkertje zeer goed instelbaar zijn. Verder hebben de Leitz mini-kijkers nog een afzonderlijke oculair-bijstellingsmogelijkheid zoals dit ook bij grotere kijkers het geval is. Zeiss heeft deze bijstellingsmogelijkheid weggelaten als zijnde niet noodzakelijk. Ik heb deze niet aanwezige oculair-bijstelling bij de Zeiss mini-kijkers niet als een gemis gevoeld. Zoals gezegd zijn de prestaties van zowel de Leitz als de Zeiss mini-kijkers alleszins redelijk tot goed te noemen, mits men het doel waarvoor ze gebruikt dienen te worden maar in overweging neemt.

Conclusie

Ik heb enige maanden het hier besproken assortiment aan kijkers onder allerlei omstandigheden beproefd. Indien ik moest kiezen uit dit brede assortiment dan wil ik u eerlijk bekennen niet te weten welk merk, Zeiss of Leitz, mij beter zou bevallen. Indien u mij zou vragen, wat vind je nu in het algemeen gezien de beste kijker, dan is er één kijker die ik toch boven alle besproken kijkers vind uitsteken en dat is de 8 x 56 kijker van Zeiss. Deze Dialyt 8 x 56 B kijker geef ik ondanks zijn grote lengte en zijn gewicht, de eer de meest universele kijker te zijn, mede vanwege zijn hoge prestaties en zijn zeer goede handligging; helderheid of contrast zijn in combinatie met de vergrotingsmaatstaf zo goed uitgebalanceerd dat het kijken erdoor een „lust voor het oog is“. Dit type komt in het Leitz assortiment niet voor. Daarentegen heeft Leitz de 8 x 40 die naar mijn mening de meest universele over de categorieën b tot en met e is. En deze kijker komt in het Zeiss-assortiment niet voor. Met mijn jarenlange ervaring ten aanzien van kijkers durf ik te concluderen dat prismakijkers van zowel Zeiss als Leitz de top vertegenwoordigen in de wereld van kijkermerken, die op het moment voorhanden is. Ik wil tevens zeggen dat er zeker goede kijkers van

andere fabrikaten te krijgen zijn en in een heel wat lagere prijsklasse. Vaak zal het onderscheid, vooral omdat je geen vergelijkingen kunt maken, niet direct en duidelijk genoeg opvallen. Maar langer met een kijker van goede kwaliteit werkend, zal juist een duidelijk gebrek aan contrast, het net iets minder scherp zijn, bij fel licht duidelijk kleurzoompjes aan de randen of een niet erg aangename kleurzweem bij minder goede kijkers uit een lagere prijsklasse gaan opvallen. Van al dat net iets minder zijn, hebben wij bij gebruik van Leitz of Zeiss kijkers in ieder geval geen last. Ook blijken de dure kijkers veel duurzamer bij enigszins ruw gebruik dan goedkopere. Genoemde kijkers kosten dan ook ongeveer dubbel zoveel als andere kijkers uit de „midden-prijsklasse“. Een ieder zal hieruit zijn eigen conclusie moeten trekken. Zowel Leitz als Zeiss hebben beide hun eigen paradepaardjes. Beide firma's brengen kijkers uit waarmee al het mogelijke en onmogelijke gedaan is om te bewijzen hoe goed hun research-werk is. Deze beroeps-instrumenten hebben vele praktijktests doorstaan om hun optische en mechanische betrouwbaarheid te kunnen meten. Mijn mening blijft dus, dat bij een goede keuze van „welke kijker en voor wie?“, een goede koop ook een duurzame koop zal blijken te zijn. Dit geldt ook voor andere goede merken.

FRED HAZELHOFF

Met dank aan de redactie van het tijdschrift "FOTO", die zo vriendelijk was ons toe te staan bovenstaand artikel over te nemen uit hun uitgave van april 1978.

IN DIT NUMMER:

Redactioneel	pag. 1
Van de Bestuurstafel	pag. 2
Activiteiten	pag. 4
Ledenmutaties	pag. 5
Waarnemingen	pag. 6
Abonnement "Het Vogeljaar"	pag. 10
De Riviertellingen	pag. 11
Het Atlasproject van SOVON	pag. 13
Tussen Kiekendief en Kaardebol	pag. 14
Overzicht Broedresultaten	pag. 16
Stootvogeltelling 1978/79	pag. 17
Broedvogelinventarisatie O. St. Jansberg	pag. 18
Wintertelling van stootvogels febr. '78	pag. 28
Verrekijkers, een verlengstuk van onze ogen	pag. 34
Agenda	pag. 41

